

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ПОЕЗІЇ

ТОМ ПЕРШИЙ

Інвент. № 29-2784

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1 9 2 9

У.С.Р.Р.
ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Укр. Друку", „Картковому репертуарі" та інших покажчиках Української Книжкової Палати

Укрголовліт № 2338. 11/XII 1928. Зам. № 656. Тираж 5000.

ВІДПЛАТА

Ми в сонячній журбі віки на вас робили,
з крови й кісток своїх складали вам двірці,
з глузливим реготом тягли з нас соки, жили
ви, паралітики, життя мерці.

І срібло й золото глибоко під землею
в сирій холодній млі довбали ми для вас,
і що ви нам дали з культурністю своєю,—
не побажаю я і ворогу в злий час.

Красуням вашим ми брильянти здобували,
і сестри шили їм убрання на бали,
а потім, по ночах, у вікна заглядали,
де в звуках вальсу ви крутились і пливли...

Вас змалку, як квіток, кохали і рядили,
ви звикли від життя усе без бою брать.
За наші гроші вас панами бути вчили —
кайдани золоті душі своїй кувать.

А ми?.. Ми вчилися лиш матюків на шахтах
і водкою свій сум в получку заливать
та долі по світу шукати,
а сестри — тіло продавать.

І піп з хрестом в руці давав нам ніж у руки
і за об'їдки з панського стола
на брата брата слав під молитовні звуки,
й морями наша кров в сліпій борні текла...

А бог на небі спав. Мовчали темні далі.
В безодню падали, як оливо, віки...
Ми на хрестах своїх пророків розпинали,
і в болотняних снах плели п'явкам вінки...

Але настали дні! Спливла з очей полуда,
і ми побачили, де ворог і де брат.
І вибили огонь відплати наші груди
на празниках Червоних свят...

Льокаї зла і тьми! Уже Комуни дзвони
погребний реквієм для вас гудуть, гудуть,
і падають, як дощ, двірці, корони, трони,
в прокляттях боротьби на сполох гулко б'ють...

Вже небо обняли всесвітнії пожари,
і там, де ми пройдем, лиш порох шелестить...
На голови катів ми сиплемо удари,—
і мозок на стінах, як холодець, тремтить...

Ми йдем вам відплатить за сльози, кров, за муки,
що бідний люд віки тернистим шляхом лив...
За це ми душим вас, ламаєм ноги, руки
і топимо в крові наш нескінченний гнів...

А в полі... сонце, май... Гудуть червоні дзвони,
в полях і городах останній бій кипить...
І падають, як дощ, двірці, корони, трони...
То ми йдемо... Тремтіть і ждіть!..

Одеса, 1920

ЧЕРВОНА ЗИМА

Тов. Корякові

(Поема)

I

Лисиче над Дінцем... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин...
Вас не забуть мені, як рідну третю роту...
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин...

На щебень часто ми до Сущенка ходили,
за це платили нам щоденно четвертак.
Та по ночах дівчат в половниках любили...
О свіжий дух степів, о поцілунків смак!..

Де шахти на горі щодня малюють зорі,
під зойки димарів так просто ми жили,
училися писать звичайно на заборі...
та бити лисичан, щоб до дівчат не йшли.

Ну, як мені забуть далеку Білу гору
і теплий блиск очей (там трави в тумані...),
що зрадили мене... де в ніч ясну, прозору
носився з вітром я скажено на коні?..

І все мені дзюрчать швидкі холодні хвилі,
і все мені завод невпинно цокотить,
і вороток скрипить про дні минулі милі,
коли повстали ми і йшли Петлюру бить...

Лисиче над Дінцем... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин...
Вас не забуть мені, як рідну Третю роту...
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин...

II

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні
люди...
Біля вагонів ми співаєм „Чумака“...
І радість лоскотно бентежить наші груди...
Шикують злидні нас, юнак до юнака.

Баґнетів гострий блиск... шапки кругом
лахматі...
коло дзвінка сестра сумуючи стоїть...
А мати не прийшла на бій випроводжати,—
і серце іноді невільно защемить...

Стою, неначе в сні. Чекають нас вагони...
І ворог шле з гармат нам з-за Дінця привіт...
Але не боїмось ми банд злотопогонних,—
уже не мало їх пустили ми під лід...

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні
люди...
Біля вагонів ми співаєм „Чумака“...
І радість лоскотно бентежить наші груди...
Шикують злидні нас юнак до юнака.

III

Колеса тупо б'ють... по рейках перебої...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів...

Рубіжне... знову путь... Володине... Кабаннє...
нарешті Сватове, і крикнув потяг: „Стій!“
Сходили на базар, помилися у бані,—
я вірші став писать під вечір золотий...

Писав чогось про смерть... неначе знав, що ніччю
раптовий стрілів блиск вогку прониже тьму...
Й ми знов підем на бій за владу робітничу...
О, не забуть мені Червону ту зиму!..

IV

Вкраїну з краю в край проходили з боями...
Червоно танув сніг в пожежах барикад...
І громом молодим котилося над нами,
лунало по ланах: „Вперед за владу рад“!..

І де ми не пройшли, нас радо зустрічали,
І навіть вітер нам доріг не замітав.
Дівчата нам стрічки червоні пришивали,
і хлопці радо йшли озброєні до лав...

V

І знов Донеччина... і вітер верби хиле...
Й не віриться, що знов побачу я село,
давно покинуте, таке до болю миле...
Але багато з нас додому не прийшло...

І м'яко сніг рипить... іду тривожним кроком..
така знайома путь з дитинства ще мені...
Тут рвали восени ми глід червоноокий,
тут рвав я квіти чар кохання восени...

Вже станція... завод... і рейки заблищали
під безліччю огнів... Ось робітничий клуб...
І в небо простяглись і небо запутляли
незчислені ряди високодимних труб...

Скінчилась вистава... з воріт виходять люди..
о скільки, скільки тут знайомих милих лиць!..
Чого ж тепер мені так тоскно й давить груди,
чого ж холодний сум ці хвилі принесли?..

VI

О, де ти, брате мій?.. Прийди хоч на хвилину...
ти ж так мене чекав, а я й не знав, що ти
мене давно зміняв на темну домовину,
зміняв мене давно на схилені хрести...

Ти ж так мене чекав... казав, що —
„з фронту хутко
Володька галіфе для мене привезе"...
Тепер не підем ми з тобою в Білу гору,
тепер уже тобі не треба галіфе...

VII

Колеса тупо б'ють... по рейках перебої...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів...

VIII

Широко розляглось з важким гарчанням місто...
і вітер з моря шле солоний теплий дух...
і виснуть ліхтарі, як золоте намисто,
що заквітчали ніч безсоромну й руду...

Каштани по боках... каміння душу давить...
по вулицях вузьких прискорено йдемо.
Недавно тут були і греки, і зуави,—
справляв тут капітал свій золотий содом...

І чітко мірний крок ряди сотень хитає...
І сам собі здаюсь таким міцним, міцним...
А десь глибоко сум, що вже мене немає,
що я в житті лишив від себе тільки дим...

Прискорено йдемо за днем золотокрилим,
туди, де криці дзвін напружено гуде...
І маком прапори колони рясно вкрили —
і квітне маком бій, блакитний бій сердець...

IX

Все вище шлях важкий... внизу гудуть бетони...
золотосинім сном душа палахкотить..
Під срібний дзвін криниць холодних і бездонних
кидає ранок зор на небосхил гнідий...

Згорнула вже давно холодні сиві рядна,
тільки для нас зима... навколо все в цвіту...
І з зор тремтючий міст в Майбутність неоглядну
Години Перемог тільки для нас прядуть...

Весна й літо 1921

ДО НАС!..

До наших лав, до нас, хто зжився з боротьбою,
хто Сонце покохав і на верхів'я гір,
лише до нього йде й душею молодою
вже бачить крізь віки його огнистий зір.

Каміння цокотить під нашою ходою...
В полуду злиднів бий нестримно, комунар!
Ми йдем, на зміну йдем, ми станемо до бою,
вже гостро, дзвінко б'ють Години Димних Кар...

Даремно ворог б'є на сполох полохливо,—
Його безсилий дзвін стихає на горах...
Ми — діти зорних снів, ми — громобуйні зливи,
нам травень золотий квітками стеле шлях.

Серп Революції... Фронт Праці...
1-е травня...
Нас тільки Влада Рад до Сонця доведе.
І рана гоїться ясна, пекуча, давня.
Годинник відзвонив... і швидко зміна йде.

1921

Миколі Хвильовому

Ми на драбинах зор за днем золотодзвонним...
Волошковим вінком годин тривожний бій...
І ранок з нами йде веселий та червоний,
співати про завод і села голубі.

Зустрілись в квітні ми. На сонячні халяви
вже вечір голубий задумливо звисав...
і рядом з ним зоря, нервова і смуглява,
ховалась за доми, як золота коза...

Й нам путь тепер одна. Внизу старе захляле...
дим іншого життя нам вітер з гір несе,
І теплим молоком душа моя проллялась
на жито золоте твоїх дзвінких пісень...

1921

Безладно торохтить по бруку день бездумний,
де порох голубий та цокоти копит...
Змарнілий небосхил роздерли нагло труби,
де ластівки кричать про сонце і степи...

О, липне золотий!.. твої байдужі очі
нагадують мені холодний блиск озер
і ранок голубий, де спів тремтить дівочий,
мов листя золоте розхристаних берез...

Де море шарудить, над срібним пляжем трави,
і шелестіння слів коханих і простих...
О теплий ночі блиск і блиск очей лукавий,
де у колисці вій гойдався молодик!..

1921

ОСІННЄ

На тротуарах снить душа — шолом кошлатий..
В убрання осени одягнено дуби..
І шелестить стерня — чи по асфальту шини...
І світложовтий лист — тепла останній знак —

Журливо крутиться
і тихо падає
на мурах,
на стінах...

Ось хлопчик цигарки розпродує на розі.
Веселі горобці вовтузяться в пилу.
І ніби знов я йду по місячній дорозі,
де шелестить бур'ян і верби коло клунь...

Все тихше, тихше гул то млосний, то тривожний
Над полотном рудим брукованих дорог.
І вкрило димарі, мов пелюстками рожі,
свитками золотих розпатланих хмарок.

1921

О, НЕ ДАРЕМНО!..

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і ллялась наша кров, і падали брати...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести...

По бруку чіткий крок... де авто перебої,
веселі ватажки вітають юнаків...
Неначе дивний сон в півтемному забої,
що бачив я колись під кайла спів дзвінкий...

Рядами стрункo йдуть баби, жінки, дівчата,
і дітвора біжить з захопленням в очах...
І скиглить, скиглить ніч промерзла й кострубата,
розіпнена давно на сонячних мечах...

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і ллялась наша кров, і падали брати...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести...

1921

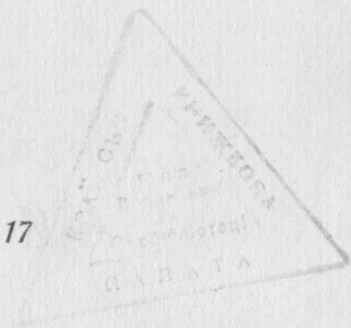
В осіннім шелесті під галок лопотіння
змарнілим сном бреде журба вогких алей...
І спогади тремтять, мов смажене насіння,
лишають на вустах жадань прозорий глей...

І холодом терплим просякли сподівання,
мов той жовтявий лист, розвіяний кругом...
І пелюсток зорі порив палкий, останній
розвіяно тремтить під місячним серпом...

І згадуються дні... під снігом тротуари...
під вибухи гармат бетонний вулиць жах...
й пожежі перший знак, де димарів сигари
до неба розтягли розтулені вуста...

Спадали постріли трояндними садками...
над збитим ворогом тремтіли прапори...
І ніби Жовтня крок котив громи над нами
з розчинених дверей зорі...

1921

Пішли в чужі краї по хліб сини Надволжя,
спадає курява на вибитих слідах.
За ними степ рудий в рослинах бездорожжя
жагуче розтулив порепані вуста.

На спалених ланах тепер лиш вітер віє
над чолом зморщеним сухих, пожовклих трав,
й порожньо в хуторах, де жовтий відблиск сіє
змарнілим зором день на призьбах, на хвіртках.

В безхмарний небосхил все вище, вище сонце,
мов золотий їжак, засапано повзе...
І ніби далечить (а може, тільки сон це?..)
блакитне полотно розплесканих озер...

1921

Ми на роботу йдем.
На хмарних рушниках зоря квітки виводить..
І звук, і день...
І ніби день замерз над золотим заводом...
Ми на роботу йдем.

Мій брате Вересню, з блакитними очима,
під усміхом твоїм жевріє серця бій...
І рим моїх палких обсипана шипшина —
хвала тобі!

А вулиця тремтить різноголосим кроком
під гуркотом колес.
Мов дметься догори обчовгана дорога,
і мерехтять багнетні леза...

1921

Граційно руку подала
і пішла.
Засиніли межі
в туманах...
з вітром донеслось: „Прощай!"—
Грай, моя сурмо, грай!

А за лісом коні ждуть...
Не б'ють копита по сухих дорогах,
і не спадає за сотнями пил...
Ми — повстанці на бога —
пелюстками зор на дуби...
Хай застигло на мить
наше огненне чекання,—
лиш тремтить
цуцика обмерзле скавучання...
Дужче вибухне останній бій!..

Не б'ють копита по сухих дорогах,
і не спадає за сотнями пил...

1921

Рипнула дверима осінь,
з пилом закрутився жовтий лист,
а за ним простягся по дорозі
передсмертний листопаду блиск.
І тремтяче перекотиполе
притуляється до ніг благанно,
мов шепоче:
„Як же рано... як же умирати рано!.."
І котиться геть, таке безпорадне і голе...
Неба прозорі очі
затулило віями - хмаринами.
Вітер щоки цілує, лоскоче,
поросям верещить між колінами...
І навколо так холодно, холодно,
наче в жилах вся кров замерзла!
Серце моє, піснею проколоте,
вже не буде нам тепло й весело.

* * *

Розстилає вечір рядна,
глек зорі червоноточить...
Моя пісня — неоглядна,
а душа — печерний хлопчик.

1921

1917 РІК

(Поема)

Сурмою світовою
17-й рік заграв!..
Ой, пішли ж ми та до останнього бою!..
і запалали заклопотано заграви...
Падали, падали палаци, корони, трони...
Люди людей з шостого поверху, з покрівель
будинків скидали...
Люди людей лише по руках пізнавали:
„Чи в мозолях, чи ні?..“
Падали, падали палаци, корони, трони...
і тремтіли від жаху бетони...

II

Білі полотна снігу,
а на нім — червоні плями...
В баґнетах посвистує вітер...
Чоботи в мене — з повстанця
І шинель теж його, хоч нелатана...
Вийшли на бій ми уранці...
Нічко моя ти розпатлана!..
Білі полотна снігу...
в баґнетах посвистує вітер...

III

Далеко, далеко цокотять ешелони...
Чуйно слухай:
„Стій, стій, стій!..“
Тиша.
Гей, не спи!..
Вперед, вперед!..
Та-та-та-та-та-та-та,
тах-тах...
кулемет!..
І знову тихо.
Далеко, далеко цокотять ешелони...

IV

Лежить, поколотий баґнетами
під брамою біля церкви...
„Де ти, Івасю, де ти?“

V

Там, де шахти розпростерли
темні крила над селом,
вже за обрієм блиснуло
золоте зорі весло...
І Дінець, повитий димом,
котить хвилі в Донщину,
ніби радий, що побачив
восени весну...
Мов глечики на тинах,
надії ворожі...
В вільних грудях серце — птах, —
хто нас переможе!..

А як сіли ми на коні
ворогів рубати,—
не по одному із нас
заплакала мати...

VI

Холодно...
мерзнуть ноги...
З стріхи сиплеться сніг...
вкрили сніги дороги...
Вітер котить бур'ян під ноги,
вітер лащиться цуценям до ніг...

VII

Згортали крила дні... і замерзали вії...
Копита стукали настирливо по рейках...
Душа була, мов крейда,
що кров'ю просочилася до краю...
Але уперто йшли... а по боках — кіннота
рядами в далечінь...
Біднота, біднота!..

* *
*

Напіводірвані погони вітер трепле...
і сніг заносить
минулого обличчя...

VIII

Гарно одягнені люди
за море похапливо тікали,
і, ніби пуп'янки на деревах весною,
нам груди сонцем наливало...

І притуплялися шаблі
від крови чорної контрреволюції,—
І скиглили куркулі
на місяць червоний контрибуції...

IX

Ночували узуті...
і тяжко снили про розстріли
і ніжні, і люті...
А місяць у вікна заглядав...
Кожний напружено чекав
різкого й гострого:
„До зброї"!..

X

І не було ані на хвилинку спокою.
Ой, скажи ж, скажи мені, вітре,
які то по снігах пробігають дзвони?..
Чи то плачуть по батькові діти!?.
Чи ворожі посувають колони!?.
Ой, скажи ж, скажи мені, вітре!..

XI

Били гармати, били...
вікна тривожно бряжчали...
А ми по вулицях ішли
і „Ой там, коло млину" співали.
Дідусь у новому кожушку
задубів біля телеграфного стовпа...
(хотів сховатися від кулі)
От дурна голова!..

Били гармати, били...
вікна тривожно бряжчали...
А ми по вулицях ішли
і „Ой там, коло млину“ співали.

XII

Тоді ще не знали, як це у полон брати,
а просто ставили до стінки.
І виводили хмари на небі ґрати
і якісь невідомі золоті будинки...

А серця обливалися злістю,
коли кулі навколо співали...
І сунули з усіх боків жахливі вісті,
що фронт у чотирьох місцях прорвали...

А з півночі поспішала допомога...
Казали, що на Попасній уже ешелони латишів,
що вони не бояться ні чорта, ні бога,
бо воювали ще за старого режиму.

І лишалися по дорогах одинокі трупи
розстріляних і замордованих шахтарів...
І вишкіряли засмажені обличчя зуби
до сонця спокійного угорі...

Наколи ж дотлівали останні надії,
радісно увечері гармати забабахкали...
Спалахкувало на небі променисте віяло
і розсипалося по снігу коліщатками...

Вже не будуть дончаки за дівчатами,—
за розхристаними горлицями ганятися.
Тепер тільки вітер їм навздогін перекатами
розстилає крила ніби шати...

XIII

А з Києва уже гуркотіло...
і тремтів нахабний гайдамацький шлик...
Знову гармати забили...
і полки за Дніпро пішли!
Але силу нашу, ще не загартовану,
об германську каску розтрощило...
Ой, недовго ж гармати били!..
Але прийдем на Вкраїну безумовно.

XIV

І літо вже пройшло в напруженім чеканні...
Крицеві згуртувалися ряди.
А по ночах,
коли ми важко про Вкраїну снили,
крізь вікна, як колись, всміхався молодик
і ніби шепотів про кинуті хатини,
про те, як над Дінцем
крови тривожний пах
рядном терпким і теплим висить...
Ой, блесніть огнем веселим, списи,
вже чекають важкогриві коні...
Скоро, скоро сонце упаде
з теплим хряском на порепані долоні...

XV

Ой, їдуть полки та долинами!..
На шапках — зірки п'ятикутні.
В боротьбі упадем до колін не ми,—
ще побачимо милі ми рудні.

Шле усміх в далечінь теплом останнім Осінь,
і вітер по садках шпурляє жовтий лист...
Він тоже з нами йде з піснями по дорозі,
безжурний, як і ми, він тоже комуніст.
І ніби шарудить крилом золотолистим...
І хочеться мені веселим стрибунцем
без краю цвірінчать про ранок променистий
і Осінь цілувать в зажурене лице...

1921

М. Хвильовому

I

Сніг...
Перед очима за лицями лиця — вулиця
метушиться...
Мов у сні,
падає сніг...
Мої думи заклопотаними горобцями —
за сніжинками, за летючими...
Ех, їдять його мухи з комарями!..
А як же це тепер дома,
коли там голодні й босі?..
Ще ж нічого, як була осінь, а як зима!?.
І знову будуть цокотіти колеса,
і потяг буде бігти, бігти...
Вибіжать назустріч батькові діти, — і невже ж
я буду співати про золоту березу!? —
Ні!
Я піснями прострелю синьоокі хмари,
візьму своє покинуте кайло
і піду на Скальковське
чорне золото рубати,
там знайду собі пару
і буду з нею на кліті кататися
аж на „два удари“...
Стережіться ж, розхристані хмари!..

II

Татарин в постолах... нема продольні
краю...
і сухо кайло б'є блискучий антрацит...
Що буде через мить — ніхто про те не
знає...
Цить, моя пісне, цить!..

Вагончик забуривсь... як важко
піднімати!..
і навіть матюки тут тільки звук пустий...
А дома на печі — худа, голодна мати,
й здихає за селом наш тихий кінь гнідий...

А батька вже давно в забої придавило...
Ще тепла била в ніс його пахуча кров,
коли мені прийшлось змінять на кайло шило
й за похорон продать останнєє добро.

Вагончик забуривсь... як важко піднімати!..
і навіть матюки тут тільки звук пустий...
А дома на печі — худа, голодна мати,
й здихає за селом наш тихий кінь гнідий...

III

Мамо!..
Уже Радянська Влада, —
витри сльози.
Вже не буде Ґулька пасти панські кози
і не покличе німців знову
на Вкраїну Центральна Рада, —
бо у нас на баґнетах світові червоні
грози!..

IV

Сніг...
Перед очима за лицями лиця —
вулиця метушиться...
Мов у сні,
падає сніг...
Мої думи заклопотаними горобцями —
за сніжинками, за летючими...
Ех, їдять його мухи з комарями!..

1921

НАВКОЛО

(Поема)

Вас. Еллану

Я на огненних крилах несусь
у вогкій зоряній завірюсі...
А далеко, далеко внизу
побивається земля - матуся.,.

І усе я, усе розгадав
на небесному волохатому пероні...
Над планетами моїх мрій слюда.
Я здійсняю казки Флямаріона.
І обличчя моє надхненне,
(бо по черзі, по черзі перший я),
мов зідхання покинутої Сени,
обвівають вітри світової енерґії...
Десь на розі сестриця з квітками
(а ноженята босі порепані...)
заробляє на молоко для мами —
у п'ятнадцять років — повія...
О, мої ноженята босі,
О, мої устоньки бліді тремтячі!..
Хай мені Франція пробачить, —
опустюсь у Радянську Росію.

I

Сніги...
розкиданих міст пожежі...
День новий
зорю за рученьки виводить...
Заводи, заводи —
променисті Комуни межі!

Косоокий китаєць з наганом
в чоботях (фасон „Вера")
кремезний поморець... зиряни..
на кашкетах зірки п'ятикутні.
Весело й чудно...
Бонжур, чи то пак, здрастуй, Ленін,
про що думають твої хитрі очі?..
Я приніс тобі привіт од Сени,
тільки на тебе надії робочі.
Хоч трішки й холодно і змерзли вуса
(це тобі не Марсель і не береги Африки),
але я вже нікому не молюся, —
скоро стане спекулянту жарко.

II

Із Москви широкої, блискучої
я піду у Сибір, де здобувають золото,
де тайга шелестить попід кручами,
і вовтузиться ведмідь у барлозі...

III

Ох, які ж тут високі сосни!..
Вже недалеко й до Тібету.
В твоїх храмах ще не бродить Осінь,
і лами ще дурять людей.

Але вже недалеко... гуде...
смерть твоїм містичним чарам...
І тут під блакитними хмарами
скоро будуть збиратися Ради,
а народ
стане червоний і радий.

IV

Індіє, кохана Індіє!..
Ти ще й досі в туманах Британії,
тільки в піснях свою волю згадуєш
і тужиш по золотому лотосові...
і британець з обрубаним обличчям
ще лякає тебе гусячим голосом...
Індіє, кохана Індіє!..
В твоїх джунґлях я, з Паризької окраїни,
ховаю свою муку західню.
в моїм серці, як і в твоїм,
кубляться золоті ехидни...
Індіє, кохана Індіє!..
Не піснями Рабіндраната Тагора
колисати тобі твою палку душу,
а підняти б таку бучу,
щоб порозліталися білі шоломи,
щоби кулі і британець - робітник
на ввесь світ закричали:
„Хай живе Радянська Індія!"
Індіє, кохана Індіє!..

V

А ось:
болота, болота Ґвіяни...
туземці... хмари, москіти...
О, проклята Британіє!
і тут твої отруйні квіти.

VI

Шумить Японія... Китай...
до неба жовті стріли...
„Банзай, банзай!.."
Японії крицеві пазури
вп'ялися в тіло брата...
Але настане час розплати —
„Банзай, банзай!.."

VII

Корея... Усурійські береги...
де є закинуті хохли
(а, може, й із Донбасу).
Сліпуче сонце... хуґи сни...
і мрії про Вкраїну.
Там з кожного вікна тоненький крик в повітря:
„Весни, весни!.."

VIII

Льодове море...
Гей, ескимосе мляворухий,
чи не бачиш на небі заграви?..
Вже сонце, сонце під твоїм кожухом...
Чого ж ти не кричиш йому „Слава!.."

А, і тут „белые люди" з горілкою
прийшли дурити бідних дітей природи
і з гаслом: „Час — гроші. Нам ніколи! —
поганять північні води.
Хай прийдуть інші, не білі.
О, я чую ходу їх, чую!..
Які ж вони червоні та милі,
тільки з ними моя душа і днює й нучує.
Ох, які ж вони червоні та милі!

IX

Канада... й знову брит... а там — зоря
Колумба,
де горе коброю по закутках сичить,
де наштрикнувся день на гостроверхі труби,
мов серце на мечі.
О, мій зашарпаний зулусе!..
чого ти тут в провулках Нью-Іорку,
де Африка твоя, пустинь, сухе повітря?..
О, бідний, бідний мій зашарпаний зулусе!..
І ти, індусе, тут, і ти, мій косоокий!?.
Усіх зібрав сюди всевладний капітал.
Що техніка, прогрес?.. Нащо ці хмародряпи,
коли людина тут живцем людину їсть?..
А серце стукотить, ще все це переробить
повстанець-комуніст.

X

Ой, полечу ж я на південь, на південь,
де пампаси розкинулись широко...
„Орляча Голова“, „Соколине Око“,
„Слідопить“...
І шумить роздратовано трава:
„Це тобі не французькі степи
і не бібліотечні мрії“...
А вітер віє, віє...

XI

І вмить опинився в Африці.
На пісках ще сліди Клеопатри...
Ой, що ж мені робить
і тут британський... (ватер)...

А все ж цікаво:
піраміди-гробниці фараонів смутні,
а над ними такий же молодик
і така ж у нього пика нахабна...
Ох, якби ж мені Єгипет розбудить,
як же мені сумно та досадно!

XII

Побіжу я по берегах крутолобих,
зустріну веселих арабинят...
ні, краще знову, знову сяду
на жовтогривого моїх мрій коня.

XIII

Хмари над Гібральтаром...

XIV

Еспанія похожа на осінь...

XV

У серці теж хмари...
і знову...
тягне до Радянської Росії...

XVI

Ні, не до Росії, а на Вкраїну...
під залізними заводськими шатами
я проспіваю свою поему ремінну
на вечорниці білогорським дівчатам.

XVII

В агатові нетри Донбасу!..
Надовбаймо Гімалаї антрациту,—
Грайте, грайте електричні цитри!..
По рейках, по крицевих рейках
пустимо безліч вагонів —
годувати заводи, домни...
Потяги, потяги на північ,
кличе, скликайте робочих
голосами дзвінкими, крицеві півні!..
Повітряних коней наробим,
на них посадовимо полки, дивізії...
І у першу чергу на Францію!..
До наступу, до наступу!..
Співайте, співайте пропелери:
„Хай живе повітряна Червона армія!..“
О, жовті чари меленіту!..
О, нова електрична Асканіє!..
Чуєте, робітники усього світу, чуєте
голос матусі — Важкої Індустрії,
що гуртує крицеві загони
і пронизує Всесвіт очима індуськими...

В огнисті червоні крила
всю землю, всю землю обгорнем...
Вітайте, вітайте Комуну,
поляки, германці, бретони...
Уже стогне, захлинається Франція
під нашою непереможною ходою...
і хапає повітря крижаними пальцями —
До бою, до бою!..

Із синіх безднів нова Атлантида
в каскадах огненних підводиться...

Ми зиму обернемо у літо,
і землю шпурнемо до сонця...
Сплетемо вінки із комет,
на Марсі зробимо мітинг.
Вперед, вперед,
Динамічні Комуни діти!..

І усе я, усе розгадав
на небесному волохатому пероні...
Над планетами моїх мрій слюда.
Я здійснюю казки Флямаріона.

Харків, 1921

I

В крові робітничі плечі...
(боротьба — не фунт кишмишу),
а зорі розбитий глечик
в очеретах шу-шу-шу-шу...
Дідусь пошкандибав до кручі
(а ноги кривенькі босі),—
то за обрій колючий
сховався вечір жовтоволосий.
Вітер на сопілку грає,
напинає бубни Осінь, —
скоро буде свадьба.

II

Ой, не трісни, не трісни, серце,
від напруження світового останнього!..
Викликаєм, викликаєм на герць
тих, хто проти Нової Асканії.
Ми по небу сонця розвісимо,
щоб було світло червоній президії...
А коли на землі стане тісно, —
будем радитись про нові події.

III

У вітра розмотались обмотки,
йому тісно на плескатих озерах,—
він уже не танцює „чічотку"
і не взиває себе есером.
А місяць худий, змарнілий,—
повипинало ребра...
(на башті 12 пробило)
миш'яку бідолазі треба.
І усі, усім нещасним,
що погубили душі,
наша робітнича кляса
лікуватиме консерватизм-коклюш.

IV

Норовисті коні життя
в димних хмарах огнисто басують...
Аж до зор, що вгорі тремтять,
ми несем Революції Грозу!..

1921

В ВІКАХ

(Поема)

I

Синіє Марс...
Вітрів прозоро-сині крила
блискучий розвівають слід...
Все дужче, дужче біг землі...
На башті крик...
Забили на тривогу...
Вогнисте гасло: „Буде бій...
комета застить нам дорогу!..
Не спіть, не спіть!“
І десь в височині,
мов міліони кратерів заграло,
і блиснули огні...
З гарячим подихом комета пронеслася...
лиш брови посмалило...
І знов синіє Марс...
Не квітнуть лілеї
на віях сонця...
О ні, не сон це
душі моєї...
Кривавих хилитань не тисячі...
Громами Балтик рипають просторів двері,
і під ногами Всесвіт скавучить...
А часу мерин
все мчить, все мчить...

За серце терпко ссе...
Нових імен і синтезу нового!
В останній день старого бога
я звук і галас чую чий?..
Застряло сонце на корчі...
А я такий наївний і щасливий
гукаю в огненні простори:
„Нових імен і синтезу нового!..“
В кишені я напхав зірок, наганів,
вага віків в моїх ногах,
і сам я ввесь в віках...
І кожний атом мій тремтить жагою...
Я хочу бою, хочу бою!
Я потривожу сон ваш в будяках,
По блискавицях дум ви пройдете зо мною —
по блискавицях дум в віках.

Ударим в далечінь баґнетами бажань.
Ще вік шпурнем в безодні...
На гривах Космосу ми вилізли із шахт
сьогодні.
Блискучо-радійних пісень
ми назбираєм з вій комет покірних...
І в ніч і в день, і в ніч і в день
тремтять, тремтять в повітрі ліри...

II

Палає звіт:
„Всі на Молочний шлях!
сьогодні лекція про жінку і кохання.
Лектора даст земля,
а зрання
екскурсія в сусідню сонячну систему“.
Машин безшумний темп... О, мрійно-
сонячні гондоли!..

Та де ж ви, де, степи і доли?..
квітки блакитних хуторів
вже не дзюрчать піснями півнів...
бо вічний день над нами угорі
такий розхристаний і дивний...
Тут люди золотих очей
не мружать від пожежі сонця...
Тече, тече
по жилах оливом закон цей...
Як важко дихати!.. Терційним коливанням
тремтить в очах така обридла тема:
„про кохання"...
Молочний Шлях... сусідня сонячна система...
А ми вже далі мчим... Хаосом в голові
цей біг...
А ми вже далі мчим
в минулий вік...

III

„Агоо!.. Агоо!.."
Я чув цей крик,
коли вмирав від тифу мій товариш...
„Агоо!.. Агоо!.."
В моїй душі первісні чари... туман і табуни
звірів...
В цей вік народжувалося слово.
Агоо!.. Агоо...
. . . .
Які там етики, які моралі,
бо тільки лаврик може мріяти про них.
А нам вітри, а нам пустелі без шляхів...
Не знаю. Ви можете не мати згоди.
Бо, може, тільки я такий.
Цілунків несвідомих соти...

Пекучий дух дикунської любови...
О, рухи, що життя дають,
о, плоті повінь!..
Сьогодні ми — з дочкою ватажка
(ви, може, скажете „поезія горил"...)
в кущах
жагою тоскною горіли...
і рухів не ставало,
щоб задовольнити страшну пожежу тіла...
Соромитись вона не вміла,
була вся радість, вся життя, вся рух.
І вуст її рожевий дух
мені нагадував нечувані красоти.
На пам'ять квітки не просила
і не питала; „Хто ти, хто ти?.."
Й не сила
було од неї одірватись...
Але в повітрі крик
і знову треба все вперед,
вперед вас мчати...

IV

Над баштами віків залізо та бетон...
Кому ж, як не мені, ці дні аерославить?..
Чи чуєте, товариші, як дзвонить
в вітрах тисячоліть наш крок кривавий!..
Ех, притиснуть, притиснуть до серця
всю безмежність отсих просторів...
А десь на світових озерах
блукають зажурені зорі...
Наші вії в планетнім поросі,
а в очах стільки щастя заховано...
Хто вперед — тільки з нами поруч стій,
хто назад — вертайся додому.

Слухайте мою сурму шахтьорську...
Я не тільки Дінець і содовий завод кохаю,
бо знаю,
що цю мою першу зоряну поему
присвячено рухові трудовому.
І уся наша планетарна система —
це ж тільки один підрайон
Всесвітнього Райпаркому.
То не вітер над вербами, над далекими
сонними
не блукає по полю розристана Осінь,—
луни збентежені розсипаються дзвонами,
луни збентежені в творчім хаосі...

Грудень 1921

На Захід, на Захід, на Захід!..
Заломила руки зоря.
Виють собаки
не зря...
Електричним поривом, подихом гроз
до бою, до бою на Захід...
Перестав вовтузитись і плакать
на снігу розстріляний мороз...
Котяться хвилі широко —
хвилі мовчанки до ніг...
Місяцю куля влучила в око,—
ніч.
Але я не впаду до колін
і ніколи не буду спати.
На устах запеклася піна —
моя кривава мати...
І сичить під ногами вітер...
Мов до серця чимсь припекло,
мов голосять, жаліються діти
за селом...
Електричним поривом, подихом гроз
до бою, до бою на Захід!..
Перестав вовтузитись і плакать
на снігу розстріляний мороз...

1921

Завод..
гуде, гуде, гуде...
Вагончики вгорі біжать,
в них крейда й вугілля — їжа кохана татка.
А недалеко шахти,
де я з дитинства зріс.
. . . .
І тут, у місті,
коли закурюєш цигарку
(о серце, серце, що з тобою?..)
нагадує мені блискуча зажигалка
шахтьорську лямпочку
і теплий дух забою...

Як тягне — бить, довбати, бить
блискуче, чорне під землею!..

А потім з хлопцями на вечорниці,
де звук гармонії і поцілунки,
дівчат веселі очі і співи до зорі...

Обридло вже мені співать,
бо кайла хочуть руки!..

Під шуми бремсбергу і коновода свист
біля ствола веселі жарти... любо!..
І навіть матюки якісь там гарні!
А нагорі чиїсь рожеві губи
тулитись будуть до моїх до болю...
і карі очі давати теми для нових поем.
. . . .
І навіщо люди видумали оцю зажигалку?..

1921

Де я живу, колись була церква.
Стіни такі містично кольорні,
а на них китайські дракони і лотоси
і смуги, як у моєї коханої під очима, чорні...

Не блукає по кутках синьоокий ладан,
не читають євангелію і „апостола“,
не стоять люди з золотими ланцюжками
на жилетах,
не вклоняються низенько попові косому.

Тут тільки я пишу поеми
про наше життя робітниче,
про кохання і сонячні системи,
про моє надхненне обличчя...

Ночами мені тут так таємно.
І здається, ніби я не в церкві, а в покинутій
індійській пагоді,
і ніби я такий стрункий і чемний,
а біля мене брамін хитроокий і лагідний.

І чогось мені хочеться до далекого Тібету,
Заблукатись на скелях з вітром і мріями...
Серце моє розхристане крізь віки гряде
і голосить, і радується на шляху золотолірному.

1922

Минай, проклята ніч, минай!
Розбийся на скалки, стривожена душа!..
Ще довго мандрувать, коханню ще не край.
Ша, моє серце, ша!..

Терпкий холодний жах... Вітри мої кохані...
Я мрію розіп'яв на золотій стерні.
В степах блукає дзвін над синіми снігами
і меркнуть димарі в рожевім тумані...

Я — чорний єзуїт. Ти не приходь до мене.
Не знатимуть вуста єгипетських очей.
Хай в стрісі шарудить сумний ноктюрн
Шопена,
і плаче молодик над схиленим плечем...

Криваві коси хмар, мов згадки про минуле...
Обличчя татарви... далекий стяг... Сірко...
Ах, не піду тепер я по садках Стамбулу,
на скелях Хортиці не розкладу огонь!..

Минай, проклята ніч, минай!..
Розбийся на скалки, стривожена душа!..
Ще довго мандрувать, коханню ще не край.
Ша, моє серце, ша!..

1922

ОСІННІ ЗОРІ

Куди дивлюся я . . . Доці, доці і мряка . . .
Куди звернуся я . . . Запорошило. Ніч . . .
Крізь хуртовини рев далекий, дзвін на сполох,
дзвонар рятує десь, а дзвони замело . . .

Микола Хвильовий

Не піду я з блакитним словом
менестрелем співати про „Зіну“.
А згори молодик малиновий
задивився в розчинені сіни...

ЧАСТИНА ПЕРША

I

Де вода затопила забої —
оддзвеніло, одцокало кайло,
й тумани голубою габою
молочай по траві розплескали...
Тумани молочай розплескали,
і небесні заплакали гони...
Над покинутим озером чалим
зарясніли дроздовців погони...
То не крик заводської кукушки,
і не я на підйомному крані,—
б'ють набої прискорено й дружно
з темношкірих орудій Британії...

Ой, дзвеніла тривожно чавунка,
паровози далеко кричали...
І напружено щулила вуха
темна ніч над сумними кущами...
Світ за очі тікали селяни,
покидали хатини порожні,—
а в полях золотих гаоляну
шарудів тільки вітер тривожно...
Ой, бреніли криваві рими
і тремтіли осінні зорі...
Насували тай хмароньки з Криму
черепахами з Чорного моря...
То не хмари припали на стерна,
пилюгу не збивали тачанки,—
під воротами Комінтерну
цокотіли задумано танки...
Обнімалися темні далі
з чорним паром душі моєї...
Та не плакали ми, не ридали,
як полки одступали з зорею.
Волокли за баґнети рушниці,
від страшної тремтіли втоми...
А вгорі золотими птицями
пролітали хмарки додому.

II

Надворі знов зима, і падають сніжинки,
і вітер їх несе в туманну далечінь...
А десь копита б'ють погрозливо та дзвінко,
й помі жхрестами рям тривожно скло бренчить...
В останній, може, раз зідхнула десь дитина...
Ах, не одна вона, їх, леле, тисячі!..
А десь копита б'ють, і люди йдуть невпинно,
й музика по кафе солодить апетит...

Я серце не здавлю в останній раз до болю,
не можу ж я мовчать, коли кругом горить...
Запалить далі хто сухим одчаєм бою,
й додолу упаде ударом димним грім?!.
Навколо в галіфе гадючі нижуть зори...
Ще мить — і на плечах погони заблищать...
Та не пропав твій дзвін, дзвонар і друг
Миколо,
бо кайло ще в руках, і не схилився стяг.
Прострелено віки гармат байдужим зором.
Один удар — і дим!.. І над степами — жах!..
Ми підем ще не раз з коханкою - грозою,
де по коліно кров, блукати по шляхах...
Про що ж то шарудять під синім небом трави,
де місяць в бур'яни встромив холодний
зор...
де лащиться до зор далекий дим заграви,
і молоком плеснув по небу козодой...
Встають за рядом ряд руді над полем знаки...
Я чую димний крок запалених сотень...
Співають півні десь, і виють в ніч собаки,
і в далині гремить, і в далині гуде...
Я пам'ятаю день, розлуки день і Зою,
і на пероні сміх, і сум в куточках губ...
де під гарматний стріл лякливою козою
розпатлана зоря тікала по снігу...
Тоді цвіли в душі волошками надії,
дивився ясно зор на світ і на людей,—
співають півні десь, і в ніч собаки виють,
і в далині гремить, і в далині гуде...
Ах!.. я не соловей... З закритими очами
не можу ж я співать, коли стрілець
в кущах.
Один удар — і дим...і над степами—жах...
і сонце упаде й покотиться в нестямі...

III

Об небо черкають з залізним дзвоном крила,
і сонце мишеням упало на мотор.
А урагани дум, неначе показились,
і в далині Земля, мов золотий коток...
Внизу далеким сном солодкий дим заводу
і вітер голубий, і верби над ставком...
Де Осінь по ланах в сльозах розлуки бродить
і шле цілунки нам прозорою рукой...
Хай зоряний гудок орлині коле далі
і в щоки вітер б'є холодний і сухий,
бо по боках гузи віки на варті стали,
й в пропелері гудуть заковані боги...
І літ, і дим, і кров... Чавунним криком бою
напружились віки... Навколо дими й дзвон...
Ми пробиваєм путь в небесному забої
й солодить нам груди електрики закон.
Один удар — і дим!.. і радіо - заводи
фіялками цвітуть в розтерзану імлу...
І згадаються нам минулого походи,
огні земних пожеж і капітал в пилу...
О, земле, мати нам така далека й мила,
до тебе простяглись од наших серць мечі!..
І радісно січуть залізні наші крила
вишневу далечінь...

ЧАСТИНА ДРУГА

IV

Синіє степ один... Гірлянди зор і гони...
Співають чабани, і пахне чебрецем.
І юний ватажок, чий зор такий безсонний,
неначе умочив в огонь своє лице...

Повзе пахучий дим, чіпляється за трави,
чіпляє по путі волосся в реп'яхах...
І задивився Віз і журиться над нами,
мов також, як і ми, загину він чига.
І тихо без кінця понад ворожим станом...
Сховався, весь в сльозах, за хмари
молодик.
І ніби чую я холодний дух майдану,
і ніби бачу я похилені тини.

V

Холодний Сени дзвін... де спить робоча
доля
приборкана огнем та панським батогом,
де стогне дітвора обдерта й напівгола,
де за пикатий рід і зброя, і закон...
І ніби бачу я похилені обличчя
і ніби чую я тривожній довгий зойк...
Та доки ж робітник лежатиме голічерва
і будуть править ним лойд-джоржі та
керзони?!.
. . . .
А в центрі без кінця шумують тротуари,
то в ланцюгах огнів захеканий Париж...
і бачу в вікнах я в шаленім танці пари,
та дзеленчить об скло веселе „попурі..."
Де гори та сніги — розкинулась Генуя,
в палатах золотих передостанній герць.
Зо дня, з доби тії й хвилинки не засну я,
коли там діло йде про РСФРР.
На гору гляну я — хитає вітер дзвони,
і ніби бджоли зор над шахтами летять,
де потопав колись в озерах самогону
й молився матюком замурзаний шахтар...

Погляну за Ля-Манш, — задумались шотлянди,
на південь гляну я — колони кучугур...
То розтинає даль не менестрель Гренади, —
попід землею йде далекий зброї гул...
І крихко падають од гулу того гори
і червоніє даль, мов листя восени...
Уже ногою став я на горлянку Вчора,
й роздавлені кістки волочаться за ним...

1922

1871 РІК

(Поема)

ПРОЛОГ

Схилився тоскно день над баштами Версалю,
співає далечінь про синій - синій сон...
Чи сниться це мені !?. Обличчя... кров...
і далі...
і кров'ю капотить над золотом колон...

Чи сниться це мені !?. З далекої Вандеї,
неначе море б'є тривожний гул пожеж...
Над трупами борців за правду, за ідеї
тепер тільки трава на цвинтарі Ля - Шез...

Я бачу крізь вогонь і дим Мон - Валер'яну
Дюваля зор смутний,— а в ньому смерти тінь,
й останній сонця блиск, що на смертельну рану
упав і затремтів в риданні золотім...

На балках барикад я бачив Де - Ляклюза
(з гарячим вітром куль останній в груди
жах...)
між трупами в крові його пропала блюза,
і тільки пил і дим крутилися в очах...

Домбровський он лежить... а повз нього проходять
сумні товариші з риданням на вустах...
І навіть вітер змовк і більше не виводить
своїх сумних пісень в щілини барикад.

Смертельний криє жах льохи Пале - Роялю,
в кутках блукає сум і точить кров одчай...
І все чекає день, коли проснуться далі
й камінню іскри дасть раптовий дзвін меча...

І все чекає день... В просторах темносиніх,
де Ейфелів гостряк, в протуберанці дим...
О, як тривожно там, де тільки тіні, тіні
і ніби од пожеж пропечені сліди!..

Чи сниться це мені!?. В провулках барикади
і од набоїв дим, де море темне блюз...
А вітер в вікна б'є розхристаний і радий,—
то вийшов на майдан замучений француз...

То вийшла на майдан замурзана дитина,
й чоловікам жінки патрони подають.
А десь гармати б'ють тривожно і невпинно,
огнем і чавуном по барикадах б'ють...

Ой, шле колони Тьєр!..— жахне все вужче
коло...—
І падають жінки над трупами дітей...
А в небі молодик, мов золота гондола,
в зелену далину задумано бреде...

Ой, шле колони Тьєр!.. Стараються версальці,
як можна, догодить за золото панам...
І заломила ніч в смертельній тузі пальці,
мов дивиться з гори в останній раз вона...

Провулки в далині під тоскною габою,
ховаються в кутках передчуття зорі...
То спогади встають в синяві чередою,
і злякано тремтять під вітром прапори...

І сниться все мені маленький хлопчик Ціна,
а кров із живота на тротуар тече...
Все нижче до землі схиляються коліна
й холоне, ніби день, і гасне блиск очей.

Де важко кров несла з печальним дзвоном Сена,
і кров'ю капотів над димарями день,
по вулицях вузьких блукала тінь Варлена
і кликала на бій замурзаних людей...

Окраїни мої! Чого ж під синім димом
так зажурились ви напередодні бур?..
Квартали буржуїв гігантами рудими
над вами в вишині безжалісно встають.

Летіть, мої пісні, на крилах марсельєзи
і до нових повстань скликайте без кінця,
за те, що навели на зорі мітральєзи
й обсипались, як цвіт, робочії серця...

О, гільотини дим і блиск на лицях милих,
неначе липи мед од радісних очей!..
Так солодко тоді сухотні груди нили,
неначе й досі щось під ребрами пече...

Рядами в тьму ідуть аж он мерці Комуни
й до помсти кличуть нас... О, федератів
мур!..
Мов падає вода на огняні буруни
і злякано шкварчить од невимовних мук...

Де розплескала кров обідраная блюза,
крізь вітер і туман про радіо-віки
рубінами слова шпурнула наша муза,
й немов басує десь вишневий ранку кінь...

Вечірня впала тінь од арок на канали,
неначе тут пройшов середньовіччя дух...
Мов очі у мерця, померкли і запали
волошки степові моїх проклятих дум.

I

Тікають по полях обідрані салдати,
бо Прусія пройшла давно за рубікон..
І дивиться на них і хоче щось сказати
із глибини віків сумний Наполеон...

І ніби дим, пройшли далекі піраміди,
і Австрії журба, і вогники Москви...
Ще нижче нахиля чоло своє розбите,
о, Франція моя, в рясний од крови пил...

Тікають по полях обідрані салдати..
А з неба, як на зло, дощі, дощі, дощі...
О, ще не раз буржуй пошле на брата брата
й крови нап'ються ще пощерблені мечі...

Летіть, мої думки, де на ланах Шампані
лунає дзвін пісен потомлених дівчат,
де кров'ю облило за далиною грані,
і в'яне молодик в заплаканих очах...

І я отой салдат, і кінською слиною
обляпано штани розірвані мої.
А в серці похорон, бо ворог за спиною.
І стогнуть без кінця бої, бої, бої...

Рожевий молодик схилився над травою
і пахло од трави солодким і терпким...
На сполох било десь... прощався
я з тобою,
й тривожно землю рив мій норовистий
кінь...

Я не піду тепер на звуки карманьоли
в веселий хлопців ряд під молоком небес...
А кликала трава було, здається, вчора
і тьохкав за кущем невидний соловей...

Вже видно дерева під стінами Парижу,
все ближче вороги... О, краю бідний
мій!..
А небо все в крові, мов велетенська грижа,
немов в останній раз звисало на степи.

II

Невже в полоні я!?. О, Франція кохана!
Старенький цей мундир нащо тепер мені?
Нащо мені тепер мої почесні рани,
Коли в полоні я свої марную дні?..

Куди тепер піду з гарячими сльозами,
коли зв'язали нас смертельним ланцюгом.
Нам слухать тільки тут безсонними ночами,
як пахнуть дерева і лопотить огонь...

Та тільки в глибині жевріє десь надія,
що не забудуть нас і виручать свої.
Але даремно все: то з ночі вітер віє,
і розтинає тьму біля Парижу бій...

III

Неначе греблю де прорвало й затопило...
На кого ж ми йдемо? Куди нас кличе Тьєр?..
Чиї ж то по ночах далекі дзвони били
тривогою й огнем в худе лице моє?..

Як ляльку, привели з ганебного полону
мене, немов у сні, в версальськії ряди...
На кого ж я піду в закованих колонах
і смерть чию не раз побачить зір пустий...

А хмари все біжать на захід помертвілий,
і хочеться стрілять в далекий молодик...
О, де ж, безумний я, тепер позичу сили,
щоб серед зла й крови правдиву путь знайти?!.

IV

„Гей, полонянка ось!..“
„Яка ж вона хороша!“
„Та тільки дуже зла!“
Я глянув і зомлів...
Та це ж вона, вона, троянда Де-Ляроша,
якої не знайти на цій страшній землі!..

Ходив, прохав, молив... даремно... щастя в'яне,
як сніг отой, що був недавно на полях...
Сьогодні на зорі її уже не стане,
бо не один я чув коротке: „Розстрілять“.

О, сили, небо, дай! Трава моя кохана!
Як визволить її, бо знаю все тепер,
куди вони ведуть оцих салдатів п'яних
і щелестить над ким крилом печальним смерть...

V

Один і другий стріл!.. Який гарячий вітер!..
Впаялася в мою коханої рука...
Навколо по щоках без жалю б'ють нас віти,
і стрілянина десь поволі затиха...

Провулки та любов... А там, на барикадах
ми, знов товариші, несем Комуни стяг...
Але тремтить журба: ми не роздавим гада,—
без сну і без води посохли нам вуста.

Невже ж забуду я, коли прибігли з нею,
й мене товариші, мов брата, прийняли?
В червоні дні Комун тепер лечу душею,
мов до далеких зор, коли я був малим...

Я не забуду ніч, коли мені на груди
схилилася її розбита голова...
Чи сниться це мені!?. Далекий гул орудій,
і в шелестінні трав коханої слова:

„Ти крізь віки пройди, і буде день крицевий,
коли ножі — слова, коли слова — ножі...
Під бурі од повстань, під громи ти про цей бій,
за що лилася кров, нащадкам розкажи“.

І раптом, дз-з-з!.. і зойк... О, прокляті версальці!
Не знатимуть вуста єгипетських очей.
На що мені тепер життя мое і даль ця,
коли по балках кров парує і тече!..

VI

Цілунки та вино. Й сержант веселий Герман,
гадає він про свій далекий фатерлянд.
Немов яким огнем йому налляло нерви,
здається все своїм, солодкою земля.

А потім, ніби тінь, обходить він патрулі,
де грізно в далині підводяться форти,
де в міста глибині дзвенять і плачуть кулі,
і гинуть злидарі з Марселем молодим...

Цілунки та вино. Й сержант веселий Герман,
гадає він про свій далекий фатерлянд.
Немов яким огнем йому налляло нерви,
здається все своїм, солодкою земля.

VII

Що хряснуло вночі!?. Зі зламаним хребетом
упав робочий люд на огненні шляхи...
Чий регіт чую я, мов блиснула ракета,—
то перемоги день святкують гробаки...

Шовками залило веселі тротуари...
Он радісно кричить нервова мадмазель...
А я піду в крові туди, під небо каре,
де вітер і журба заплаканих осель...

Чи чуєте мене, далекі комунари?..
Крізь тумани віків тепер я вам кричу,
що ми на сході тут страшні розбили чари...
Паризьким злидарям невже ж цього не чуть!?..

Вас 10.000 там ковтнули барикади,—
нас 10.000 теж — під Перекопом тут,—
тоді не ви, а вас змішали з кров'ю гади,
а зараз тільки нам побіди дні гудуть.

О, зорі ви мої... Я не про вас співаю.
Де небо в димарях, мов синій папірець,
над заводським гудком печаль моя конає
й поезія моя з Червоним Октябрем.

1922

На шматки порізав свою душу
й зашпурнув їх, ген-ген, я од себе...
і несуться вони метеорами десь по
далеких світах...
В порожніх грудях тільки вітер віє,
і тоскно шарудять сніги...
Там посадив я чорную лілею,
в ній заховалось моє щастя
і тре синенькі рученята
і дивиться з благанням навкруги.
Сніги,
сніги...

1922

ОКСАНА

(Поема)

Антонові Дикому
на спомин про к. ч. 28

I

Де стукотить коток на золотім гармані
і од голови дим розвіяно летить,
там в сонячнім меду цвіте платок Оксани,
і в'яне по ночах над полем молодик...
І кожне літо так. Зимою шахти, гони,
до церкви тихій дзвін, біограф, парубки...
кохання в глибині з веселим коногоном,
де п'яним вітром б'є продольні дух важкий...
І все неначе сон прозорий та холодний,
неначе по ярках розкиданий бур'ян,
неначе над Дінцем пахучий дим заводу...
О камерону дзвін, о біль забутих ран!..
Вишневий краю мій!.. За що тебе кохаю!?.
Як пахнуть по весні далекі береги,
як проліски цвітуть, як зорі небо крають,
і в щоки вітер б'є тривожний і швидкий!..
Вишневий краю мій!.. то на твоїх дорогах
я перший раз почув смертельний бою дзвін
і дух крови в снігу, солодкий, як тривога
під зоряним огнем, коли цвіте полинь...

Холодний дикий день простяг свої долоні,
де огненно гудуть далекі города,
де по кутках вітри, мов норовисті коні,
і розсипає дзвін, осінній дзвін, вода...
Де вулиці п'янять мелодії заліза,
і голубим крилом простори б'є бензин,
де небо над усім таке бездонне й сизе,
бажання і думки заховані мої.
А Осінь все летить, як золота шуліка,
і тепло шелестить сухий пожовклий лист...
О, скільки буде вас без краю та без ліку
таких хороших днів, як то було колись...

II

Заплакані степи гуділи і стогнали,
од трупів слався дух, мов од осінніх трав...
І клали небеса байдужий блиск опалу
на кучері стерні з бездонного цебра.
На крицю й на дроти повзли в задумі танки,
вгиналася земля за ними, вся в крові...
Ожиною цвіли й недоцвітали ранки,
вгортали в пелюстки передостанній бій...
І блимали огнем тривожні горизонти,
та хлюпала й текла селянська тепла кров...
Проходили, мов сон, через ворота фронту
дивізії й полки, щоб не вертати знов...
І важко стало жить. Покинула Оксана
розхристане село для іншої мети.
Вона пішла туди, де гоють братні рани,
де на очах журба, а в серці тільки дим...
Як важко пахли дні солодким йодоформом,
і снилися бої і рейки в туманах,
немов холодний блиск орудій на плятформах,
коли в траві вмира од пострілів луна...

Тяглися од заграв тремтячі бліді руки,
і зорі мацали похапливо вони...
І марили (про що?) в осінній тузі луки.
здавалось, не вернуть ніколи їм весни...
Летіли вдаль думки, немов осіннє листя,
і серцем прийняла Оксана жах війни,—
так дитинча мале всміхається в колисці,
коли над ним пливуть якісь неясні сни...
І часто по ночах, коли шуміло поле,
і вітер замітав за потягом сліди,
здавалось небо їй покинутим забоєм,—
і між пластами хмар карбітка-молодик...
Село, моє село! Не тоскно пригадаю
твій шелест і журбу заплаканих дорог,
де в шумі яворів на теплім небокраї
неначе запеклась розляпаная кров...
Червінці в бур'янах налляло теплим дзвоном
і в проводах гуде і плаче телефон.
А сніг уже летить замріяно і сонно,
такий легкий-легкий і тихий, як любов...

III

Проходила зима така важка й кривава,
і про весну шумів водою березоль,
на вулицях земля була, неначе кава,
де вечори цвіли од електричних зор...
І м'яко бігали за вікнами трамваї,
де п'яним стрибунцем за ними синій блиск,
де цукром посипав церковні тихі бані
з долонів голубих далекий молодик...
Не теплим полинем і димом пахли гони,
з підстреленим крилом не падала біда,—
мов листя восени, з офіцерів погони
летіли в кров і грязь під чоботи салдат...

Як радісно пила Оксана дух повстання,
де задки в царський трон ударив березоль,
бо бачила не раз в накуренім шпиталі
од болю і страждань туманний брата зор...

IV

Чого ж це знов на фронт і знов — до перемоги!?.
І знову кров і жах в обдурених очах!?.
Салдати в постолах... і без кінця дороги...
і вітер в прапорах...

V

Як пахли на степах червневі теплі ночі
й не вірилось, що десь на вулицях Москви
схилився, весь в крові, роздавлений робочий
за те, що не схотів на пана він робить...
Гей, крізь огонь і гул селянська наша доля
З торбинкою блука в тривожних городах...
Там діти по кутках обідрані і голі
й заплакані жінки пожовкли од труда.
Та тільки де-не-де пройме полотна ночі
якесь передчуття, мов серця перебій...
і знову все шумить, і знову все гуркоче,
мов падає з плачем каміння на гроби...

VI

А в далині шумів уже крилами Жовтень
і небо пінили далекі хвилі зор,—
то встали, як один, на бога і на чорта
і розлилися скрізь, як огненний бензол...
І вже летіли в грязь не золоті погони,
а голови з панів, розпатлані й важкі...
І скрізь, куди не глянь, гуділи ешелони,—
то мчали на фронти, на бій більшовики...

За ними з вітром гул, за ними з вітром дзвони,
надії та любов, прокляття і огонь,—
і кликали кудись далекі сині гони,
й пожежі били вверх червоним батогом...
І сняться все мені на станції загони,
де вітер дерева додолу нахиляв,
в вагоні крізь вікно Оксани зор безсонний,
неначе в туманах заплакані поля...
Й не вірила вона, що Гвардія червона
не за робочий люд, а за тирана йде,
бо в кожного в очах тривожних і безсонних
безмежний, як любов, якийсь огонь цвіте...
Бо всі ж вони такі замурзані і босі
од шахти і станка, де сходила весна...
І зрізала собі Оксана чорні коси
і одягла шинель розірвану вона.
І знов, неначе сон, далека Лоскутовка,
розбитий броневик і на пероні кров...
А за горою грім ударить і замовкне,
немов лопата б'є в розбитеє цебро...

VII

Колись зелений лист немов іржа поїла,
і навіть димом дхне од холоду стерні.
Тут кожний день гуде якась залізна сила
і обрій доганя по рейках золотих...
Жевріє в бур'янах, мов огненні примари
над шахтами встають і кличуть в далечінь,
на головах у них вінком рожевим хмари,
і од очей дзвенять і падають мечі...
Мов одчиняє хто заковані ворота
в якийсь незнаний край... і серце, як орел.
І падають мечі, гей, на шахтьорські роти
й ковтає далину гарячий криці рев...

Чиї ж то крізь огонь далекі сірі очі,
і губи молоді, мов свіжий теплий цвіт!?.
Минуле, все в крові, розірване на клочча,
в приблудних туманах розкидали степи...

VIII

Але гуділа даль і в'яла з переляку...
О, небо, заховай скривавлене лице!..
То з заходу прийшли германці й гайдамаки
і золоті лани затяли, мов свинцем...
О, це ж вони тоді зарізали заводи!..
Як пахла холодом Донеччина моя!..
І був над полем жах, немов кривава сода.
Засипала душі задумані поля...
Змішали все в крові... І на загін Оксани,
неначе грім упав,—попали всі в полон...
Неначе й досі там гуляє вітер п'яний,
і в виїмці лежить розбитий ешелон...
В холодну темну ніч виводили Оксану,
як тисячі других... О, хмарний цей закон!..
Ах, чула тільки ти, Донеччино кохана,
Сухий і гострий крик: „По зрадниках!.. Огонь!..“
Яка яснiє мить!.. Але не вірю в чудо.
Привіт тобі палкий, Японіє моя!
Японський карабін... маленька куля в груди...
Оксана ще живе, про це вже знаю я.
Її сховав дідусь в чулані голубому,
ходив за нею він, й одужала вона.
І знову без кінця далекий дзвін забою,
посьолок заводський і неба глибина.
Ну, як вам розказать про Осінь яснооку,
як кожний раз вона приходить на степи...
Бо бачив я не раз чоло її високе
і з вітром їй писав поеми голубі.

Блукає листопад і в шахти заглядає,
неначе з листя він браслетами дзвенить,
так іноді верба, верба журби конає,
коли згадаєш ти, що буде ще весна...
І цей покірний біль і неба сині шлюзи
кохання перший день нагадують мені...
Ой, стогне серце десь і п'є в солодкій тузі
узори теплі мрій... То я бреду в огні...
То я бреду в огні... В душі далекі гони
і солодко цвітуть несказані слова...
А в небі молодім, де хмари-коногони,
неначе шелестить червінькова трава...

IX

Ридання, біль і сум... Під чоботом германця
схилився робітник і стогне селянин...
А в далині гуде і ввечері і вранці, —
то з півночі ідуть, що встали, як один...
В степах залізний дух... То Армія червона
простерла вже крило на північ і на схід...
І танули, як дим, петлюрівські загони,
бо воювать не став германець-більшовик,
бо селянин повстав, простяг свої він руки
усім робітникам без нації тавра,
й під шелест яворів, під орудійні звуки
до серця притулив кохану Владу Рад.

X

Чого ж то буйний Дін, славетний нагаями,
яких робітникам ніколи не забуть,
хвилюється й гуде за генералом п'яним
і знову нам несе важкую боротьбу.

Кричали по ночах міста в крові й одчаї,
і падали мости все ближче до Москви...
Змітали все огнем злотопогонні зграї
і сунули в пітьму погроми та гроби.
Під Брянню дим і кров... і в тил ворожі
рейди...
од пострілів біжать огні, огні, огні...
І плакали без слів в траві осінні флейти,
де пахли од крови і в'яли полині...
Кричали по ночах містах в крові й одчаї,
і падали мости все ближче до Москви...
Змітали все огнем злотопогонні зграї,
і сунули в пітьму погроми та гроби.
Буденний, де ти, де?.. Уже твої отряди
Списами в небо б'ють, і небо
все в крові...
Так РСФРР летить у тьму снарядом
і буржуям несе вона останній бій...
Удари під Орлом... І з жахом білі банди
на південь золотий біжать, біжать, біжать...
Дзвеніли черепи, і з бурею команди
в потилиці панам летіли дим і жах...
Ой, хто ж то на коні, де пил
і ескадрони?
Не видно од крови під шапкою очей...
І хочу вірить я, що упадуть корони
і по старій землі Свобода потече.
А море (як тоді!..) з пахучим теплим дзвоном
в чаїній тузі б'є об жовті береги,
неначе де дзвенять без ліку камерони,
і од продольнів дух солодкий і важкий...
В чиїх очах тоді цвіли огнем Атени
і марив Діоген про сонячні віки,
чи бачив він тоді колиску Комінтерну,
чи марив він тоді про радіо-дзвінки?..

На теплих бур'янах не син то батька ріже,—
(хто знає про закон клясової борні...)
Одеса і Херсон, а ззаду Запоріжжя
в синяві заплели червінькові пісні...
Над морем синій парк. Блукає місяць в травах.
В заливі кораблі, мов чайки золоті...
і на воді тремтить, неначе путь кривава,
та нескінчима путь, куди нам треба йти...
То глянув крізь віки прожектор з опівночі,
і хмуро шелестять під вітром прапори,
неначе розказать вони до болю хочуть
про ту гарячу кров, яка на них горить...
По вулицях вузьких блукала там Оксана,
їй місяць положив на губи діямант,
і ніби йшла вона од поцілунків п'яна,
немов за летом мрій на зоряний туман...

XI

Хай з заходу летить орел одноголовий,—
йому не проковтнуть радянського герба,
бо захлинеться він в своїй поганій крові
і упаде в диму на огненних степах...
Палає в туманах: „Од можа і до можа",
і пахнуть полинем жовнірськії ряди...
І висне без кінця над Києвом тривожним
розірваним рядном важкий зелений дим...
І знову дзвоне бій.— О, зоряні легенди!—
Вже фіолетом даль в очах моїх цвіте...
То на підмогу нам з Кубані їде Буденний,
і радісно шумить непереможний степ.
Один удар — і фронт, залізний фронт прорвали...
Ах, не поможе їм французький маршал Фош.
До Праги без кінця скажені крики мчали,
як вітер восени: „Дайош. Дайош. Дайош..."

І бачили полки форти далекі Гродно
і мури Осовця під крилами зорі...
Та одкотився знов великий гнів народній,
неначе на степах грози далекий грім...
Не скоро пан-орел свої загоїть рани,
спокійно не засне варшавськеє сміття,
бо привидом горить на сході крізь тумани
„республіки рабів" непереможний стяг...
І армії пішли до брами Перекопу,
де розгорявся знов останній може бій,
де виноград цвіте і Врангель крутолобий
рядами батарей вдивляється в степи...
Гуде, гуде, гуде по селах і заводах
пекучий довгий крик: „Злидаре, на коня!"
А десь понад Дінцем журба осіння броде
і хвилі голубі задумано дзвенять.
В той день, коли сніги піщані груди вкрили,
і вітер без кінця шумів над Сивашем,
орудії панів в агонії забили
і небо облили загравами пожеж...
Який то довгий день... І зразу 10.000
пожер останній штурм... який то довгий день!
І вже погоні грім розстерзаний і дикий
далеко по снігу загонами гуде...
О, Перекопе мій, і проклятий, і любий...
Тепер червоний ти. А в серці в'яне спів,
що не побачить їм уже заводу трубів,
що не почути їм ой-ойкання гудків..
Не плачуть журавлі, не мчаться ешелони
О, дзвоне голубий закованих дорог...
Тепер на місці тім, де одгуділи гони,
Задумалась трава і пахне димом кров...

XII

В Полтаві женвідділ. Там бачили Оксану.
Не можна й розказать, яка тепер вона.
Як море восени, коли на тебе гляне
задуманих очей бездонна глибина...
На зборах кожний раз. Вона вже комуністка.
Як кожний з нас, вона кохає РКП.
І голосом дзвінким і зором промінистим
гуртує на селі жінок вона тепер.

XIII

Горілим пахне даль. Я бачу, як Надволжя
худії руки нам з риданням простягло...
З Европи робітник, далекий і хороший,
не може хліба їм прислати на село.
Як зуби золоті, заціплено кордони...
Коли ж сонця повстань розтоплять їх навік!
І в діямантах зор наступить на корони,
як вітер, як огонь, свобідний чоловік.
Як радісно шумлять кафе і ресторани,
а рядом, ніби тінь, голодний робітник...
Який же вітер нам тепер залиже рани
і щастя нам яке з глубокої труни...
А листя шелестить на мокрих тротуарах...
І хочеться стрілять і плакать без кінця...
Невже ж даремно нам гуділа даль пожаром,
і в шахту полетів з свинцем у грудях цар?!.
І все неначе сон... голодний фронт... Оксана...
І в сивій далині маршрутні поїзда...
О, вітре любий мій, товаришу мій п'яний,
невже ж забули ми з тобою дзвін труда?!.
Бо тільки він один нас визволить з недолі,
а владу з наших рук не вирвать ворогам.

Надволжю ми дамо і сала й бараболі,
не виене ще без сил робочая рука.
Шуміть в останній раз, буржуйськії квартали,
хай в гобеленах снять Чайковський і Шопен...
Бо сурми і гудки давно вже одридали,
і кров'ю капотить останній наш щабель...

XIV

І захотіла знать Оксана всю природу,
од чого дощ іде, і грім по небу б'є.
Поїхала вона додому в Третю Роту,
щоб глянути хоч раз і на село своє.
З женвідділу вона попала в губпартшколу,
зорею де цвіте над городом Артем.
Навіки слава тим, хто босий і хто голий,—
належить тільки їм Майбутнє молоде...
До Харкова лежить блискучая дорога,
ну а по ній гудуть вагони раз-у-раз.
І світить молодик — мій брат золоторогий
крізь мариво віків на мій вишневий край...

1922

Голову розбив я об каміння неба,—
на заході морок, на заході кров . . .
І в нестямі вітер утікає степом,
ніби блиск останній скинутих корон . . .

О, мої шукання, мрії - метеори . . .
Не шумує листя, в жилах не вино,—
місяць народився ніби тільки вчора,
а уже блукає на степу давно.

Ох, моє телятко . . . Як тебе спіймати,
Щоб віки горіло ти в душі моїй . . .
Доки ти од мене будеш утікати
і ховатись раптом в голубій траві . . .

Я даремно руки в небо простягаю,—
На худих долонях тількй тихий сміх . . .
І розбив об небо голову з одчаю.
Вітер . . .
Сніг . . .

1922

Ластівки на сонці, ластівки на сонці,
Як твої зіниці в радісних очах . . .
Зацвіли ромашки десь на горизонті,
й пахнуть поцілунки, як китайський чай . . .
Я твою шинелю цілував до болю
і твої коліна любі без кінця,
ніжні та рожеві, як березки голі,
що ростуть далеко на чужих сонцях . . .
Бачу за морями молоді дороги,
де припав до неба синьоокий степ . . .
А у тебе, мила, щастя і тривога
на щоках холодних од очей цвіте . . .
У вечірнім місті плакали трамваї,
пропадали сльози сині на дротах.
Я тобі сьогодні назбирав конвалій,—
і солодко дзвонить у моїх руках . . .
Ластівки на сонці, ластівки на сонці,
як твої зіниці в радісних очах . . .
Зацвіли ромашки десь на горизонті,
й пахнуть поцілунки, як китайський чай . . .

1922

Не біля стінки я, й не кров моя холоне,
і вітер не тріпа розірвану шинель,—
під громом і дощем розкидано колони,
і б'ють броневики в обличчя нам огнем.
Ой, б'ють броневики... Атака на залізо...
Гарячим дзвоном б'є... а в роті з пилом кров...
З розбитим боком смерть по рейках лізе, лізе...
І кров'ю капотить на щебень семафор...
І згадується знов далекий полустанок,
і од снаряду дим над житом раз-у-раз...
Так хто ж сказав тепер, що наша доля хляне,
й свободи на землі ще не прийшла пора?!.
Де пил і бур'яни, під небом Перекопу
парує тепла кров аж до далеких зор...
Я чую, як гуде в диму земна утроба,
де падали вони під орудійні зойки...
І все, куди не йду, далекий полустанок
і од снаряду дим над житом раз-у-раз...
Так хто ж сказав тепер, що наша доля хляне,
й свободи на землі ще не прийшла пора?!.

1922

Вірі Б.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходе подібне кохання,
В день такий розцвітає весна на землі,
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зор свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

В'яне серце моє од щасливих очей,
що горять в тумані наді мною...
Розливається кров і по жилах тече,
ніби пахне вона лободою...

Гей ви, зорі ясні... Тихий місяцю мій...
Де ви бачили більше кохання?..
Я для неї зірву Оріон золотий,
я — поет робітничий останній...

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходе подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі,
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зор свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

1922

І все, куди не йду, холодні трави сняться,
де дерева шумлять і плачуть за Дінцем,
де вулиці п'янить солодкий дух акацій,
востаннє за вікном заплакане лице...

І сняться все мені далекі темні очі,
що в'януть і мовчать в осінній далені...
А щоки, як колись, вітри мені лоскочуть
і запах чебрецю несуть вони мені...

Ну, як тепер живе Горошиха-вдовиця,
де Федька-син її, застрелений вночі?..
А ми ж не раз із ним ходили по кислиці,
де шарудів бур'ян і плакали сичі...

Ожина за Дінцем... О, любий Холоденько,
далекий брате мій, зарубаний в бою...
Не схиле вже тепер твоя нещасна ненька
на зрубане плече голівоньку свою.

І все, куди не йду, холодні трави сняться,
де дерева шумлять і плачуть за Дінцем,
де вулиці п'янить солодкий дух акацій,
востаннє за вікном заплакане лице...

1922

Уже зоря золоторога,
де полинями зацвіло,
кладе на огненні пороги
своє сивіюче крило.

На тротуарах не лілеї
й не лебединий в небі крик,—
дзвінка безодня над землею
чолом задуманим горить.

В поля з пахучої долоні
червінці осінь просіва...
А десь біжать залізні коні,
і пахне холодом трава...

1922

Хто розуміє цей жах, коли душа така одинока?..
Коли хочеться кривавими пальцями
схопити за горлянку небо
і видерти йому останнє око — Сонце...
Хто розуміє цей жах, коли душа така одинока?..

Моє серце — Благбаз в часи військового комунізму,
коли далі були такі пахучі, такі червоні...
А тепер всі в крові і душа, і долоні,—
і пропадають мої огні за муром...

О, моя далека Революціє!..
Одгукнись на мої крики лунко!
Скоро буде вечір
і в тихій кімнаті зазгучать, заридають
солов'ї поцілунків.

Скоро
буде
вечір.

Коли буде знати про Перекоп кожна дитина,
і зацвітуть електричними зорями і земля, і небо,
коли темп життя так зміниться,
що будуть віки за одну хвилину,—
тоді прийде кінець непу...
О, моя червінькова Україно!..

Коли кожному дурневі стане ясно,
що таке пролетарська культура,
і будуть леґендами і сучасні події і сучасна
людина,
тоді згадають і про Володимира Сосюру,
О, моя червінькова Україно!..

А зараз:
моє серце — Благбаз в часи військового
комунізму,
коли далі були такі пахучі, такі червоні...
Простягаю в простори криваві долоні,
де пропадають мої огні за муром...

Листопад, 1922

ПРОЛОГ ДО НЕВІДОМОЇ ПОЕМИ

I

Не я пишу оцю поему,
а тисячі:
з блідими виснаженими лицями, з чорними
трояндами під очима...
Тепер,
коли на тротуарах, блідих од снігу,
на кожній вулиці, на кожному розі
мерзне дітвора з цигарками „Пароль“
і „Avanti“.
Тепер,
коли жінки революції перестали одягати
обідрані шинелі,
робити аборт, стригти волосся:
руде, чорне, каштанове
і т. і...
і т. і...
Тепер,
коли попи почали прилюдно палити цигарки
і стригти волосся:
руде, чорне, каштанове
і т. і.
і т. і...

Я чую, як пахне димом і кров'ю
кожний удар мого золотого годинника,
на якому чітко вибито:
„Горою Перекопа от Реввоенсовета
N-й армии".

II

Це було в далекій невідомій країні,
такій невідомій, як моя поема.
Я не знаю, що буду писати далі,
як не знаю,
хто заронив мені в жили
отой тривожний рух
солодких атомів гемоглобіну...
як не знаю,
чого то блукають на панелі тіні
дротові
в ритмічнім хитанні,
в безжурнім хитанні...
Це було в далекій невідомій країні,
такій невідомій, як моя поема.

III

Я прийшов на станцію „Революція",
коли ударив другий дзвінок.
Дівчина з очима газелі спитала:
„Ваш партквиток?"
„279305".
„Вагон передостанній".
Дим...
Дим...
Дим...

IV

Київ в руках повстанців,
а небо — на бурі, а небо — на грози...
„Якого полку?.."
„7-го советского"
Тра-та-т... тах...
А небо — на бурі... а небо — на грози...

V

Ой, морозе, морозе!
Який же ти геніяльний художник.
Коли дивишся на шибки, розмальовані тобою,
то здається,
що блукаєш ти десь у Криму по провулках
татарських аулів...
Або читаєш поему:
„Наль і Дамаянті"...
Ох, морозе, морозе!..

VI

А трамваї на стіни будинків, на панелі й на
рейки кидають
килими сині й прозорі...
це я ходжу по місту з одрізаною головою
і на руках у мене б'ються і дзвенять одинокі
жилки,
а може вулиці майбутнього міста...
Чи чуєте мене, поети селянські?
На холодних станціях республіки
в вікна заглядають явори,
і мчаться, мчаться ешелони — в холодне око
зорі...

А трамваї на стіни будинків, на панелі й на
рейки кидають
килими сині й прозорі...
Це я ходжу по місту з одрізаною головою...
Неп.

1922

СТЕП

Ходе Степ.
Замислений Степ.
А на ньому синій, синій жупан.
За туманом — туман
і татарські загони...
Розсипається Степ синім дзвоном...
Гей, крізь вітер і ніч бліді руки простяг
і поклав
на Чумацький, на зоряний Шлях...
бліді руки простяг...
Ходе Степ.
Замислений Степ.
А на ньому синій, синій жупан.
За туманом —
туман...

1922

НА СНІГУ

I

Де сирени і вітер, де тонко залізо скиглить
і кигоче,
там, де сполохи сині,
мов вечірні коханої тихої очі,
на землі розплелись і розбіглись блискучії
довгії смуги...
Чи побачу тебе я удруге?..

Обернулась зорею тополя
і хитається п'яно і струнко.
Твої ноги гарячі і голі
іще чують вуста... На обличчі осінні
цілунки...

Ой, біжіть од землі у простори, тікайте
далеко, далеко, панелі,
поміж зор простягайтеся лунко...
Чи й на Марсі такі ж менестрелі?..
Чи й на Марсі такі ж поцілунки?..

Де сирени і вітер, де тонко залізо скиглить
і кигоче,
там, де сполохи сині,
мов вечірні коханої тихої очі,
на землі розплелись і розбіглись блискучії
довгії смуги...
Чи побачу тебе я удруге?..

II

І ходжу я стрункий і тривожний,
все шукаю її в тумані,
що з дитинства шахтьорськую рожу
приколола до серця мені...
Де шумлять од землі метеори,
й тільки вітер за ними жене,
в неосяжні безумні простори
хай земля і мене зашпурне...
Й полечу я стрункий і тривожний,—
може там відшукаю її,
що з дитинства шахтьорськую рожу
приколола до серця мені...

III

За рікою солодкий пасьльон,
в заводському смітті дітвора...
З меленіту бальони, бальони, бальони,
і на станції п'яне: „Ура".
. . . .

Промайнули козацькі лампаси,
невблаганне із тьми: „Одчиняй".
На вікно в золотому екстазі
похилився... „Тепер... розстріляють"...

Там за лісом салдати Ейгорна.
Між баґнетами йду і мовчу.
Вітре, вітре! Я вороном чорним
обернуся і в тьму полечу...

Хто блідий біля муру покірно...
Хто блідий вниз лицем на снігу...
Гайдамака веселий і жирний
прямо в шию ударив... і в губи

простромився кривавий гостряк...
Гайдамака червоний і грубий
баґнета... не витягне... ніяк...
Тільки кров і поламані зуби...
на снігу
розстріляний
я.

1923

МАКИ

Л. В. Пилипенкові

Мені хочеться ходити з одрізаною головою
Данте на руках
і слухать про любов до Беатриче...
Шелестіли жита, хвилювали жита,
а між ними розкидано маки.

Там, там
там, там
козаки,
козаки,
козаки...

Місто.
Ніч.
Огненні крики в повітрі...
Хто це на вухо мені
виє тоненько і хитро?..

Голову я нахилю,—
дивиться грізно хорунжий...
Мамо, а може я сплю,
може чого занедужав?..

Місто.
        Ніч.
Огненні крики в повітрі...
Хто це на вухо мені
вие тоненько і хитро...
Шелестіли жита, хвилювали жита,
а між ними розкидано маки.

Там,   там
        там, там,
        козаки,
        козаки,
        козаки...
Мені хочеться ходити з одрізаною головою
                Данте на руках
і слухать про любов до Беатриче.

1923

Оддзвонила давно Революція.
Чую, чую — бетони кричать...
І нікому тепер не молюся я,
й запеклася на серці печаль.
І солодко сміються вітрини,
а сніжинки в розпуці летять...
Десь далеко цвітуть мандарини
і задумано хвилі шумлять...

1923

Магнолії лімонний дух,
Солодкі мрії олеандри...
А в небі огненні гранати,
і мислі зоряно цвітуть...
О, моря гул!
О, моря гул...
і шарудіння хвиль на пляжі...
А там панелі ще в снігу
й морозу огневі масажі.

Ми хвилі любим,
хвилі любим.
Сами народжені од хвиль.
О, притули вишневі губи
ти до моєї голови!

Хвилини бій,
хвилини бій...
Я чую, як біжать секунди,
Я бачу космоси в траві,
в твоїх очах заграви бунту.

Магнолії лімонний дух,
солодкі мрії олеандри...
а в небі огненні гранати,
і мислі зоряно цвітуть...

1923

Як сонце до істоми гріє,
і пахнуть береги в цвіту...
По пильному шосе пробіг автомобіль.
„З дороги, гей. Агов, агов.
Не утечеш. Я дожену, я дожену
і там,
і
ту,
і
там,
і
ту
знайду, знайду“ ... — ту - ту - ту - ту ... —
А десь в височині
шумлять, і казяться, і в скелі глухо б'ються,
і
знов,
і
знов
назад,
назад
біжать розтерзані, запінені вітри північні,
там, де в задумі тихій, вічній
Ай - Петрі
туманами
снить...

„Вернись ...
Вернись“ ...
Пішла.
І тільки шаль од вітру за плечима
б'ється ...
А день біжить,
а день сміється ...
З гори
в долину
тумани ...
„Вернись ...
Вернись ...“

1923

Тумани наступають із моря,
І в жалобі на скелях душа.
Хто там крикнув: „О, горе нам, горе“,
і над травами холодом жах ..—
Тумани наступають із моря,
і в жалобі на скелях душа ..
Полетіла зелена пташина,
де мечеть і татарський цвинтар
(там віків золоте павутиння ...
і в кофейнях камса і міндаль) ..
Ой, на зорі печаль муедзина
і на розі з корану слова ...
Не запахне огнем і бензином
молодик у японських очах.
Мов далекий огонь семафору,
там над морем маяк — Ай - Тодор
Може десь уже буря на морі,—
і в крові за бортом воєнмор ..
Мов далекий огонь семафору.
там над морем маяк — Ай - Тодор ..

1923

Сьогодні на морі безоднів немає,
і все в золотім тумані.
А вітер ласкавий з південного краю
повіки цілує мені.
І хвилі об берег, об берег з розгону
загонами синіми б'ють...
Розсердився вітер і перли солоні
шпурляє в сорочку твою...
А там, де хмарини на морі відбило,
безодня жахна постає,—
здається, що кулю земную пробило,
мов серце, кохання твоє.
І сняться замріяно Індії далі,
в траві дитинча - молодик,
і храм голубий, де в задуманій залі
сумує вівтар золотий...
На гору ідуть синьоокі браміни,
і все в золотім тумані...
І хочу до болю упасть на коліна,
молитись на зорі ясні...
І кликать когось... Та навколо нікого.
Лиш мариво синє встає,
лиш чую, як тепла й солодка тривога
ще здавлює серце моє...

1923

У плащі.
А очі — зорі сині.
Задивились верби в прудковод...
Тихий вечір... золоті коліна...
на щоці од шалі
тіні,
тіні,
тіні...

Твій кривавий, твій татарський рот...
Знову я спокійний і осінній,
Як тоді, у двадцять другий год.

Тільки вітер:
„Синьому нірвана"...
Тільки вітер:
„Синьому не жить"...
Там, де місяць огненний і п'яний
в невідомі і далекі страни
на воді дорогою лежить...

„Люлі дитиноньці, Коліньці люлі...
дзвонять на зорі і пахне трава"...
В ночі далекі (там очі заснулі)
будеш йому ти співать...

Мишенята сині на паркані
то проміння (одгадай чиє . . .),
на траві дві тіні простяглися п'яні,
обнялися тіні . . .
Місяць
нижче
нахилився
воду
п'є
є
.
.
.

1923

Губи в губи . . . тепло і вишнево . . .
Он пройшов задумано Дантон . . .
А вгорі бджолою Магадеви
Монотонно гуде камерон . . .
Зорі вранішні, веснянії,
о, де ви ? . .
І в садку знайомеє вбрання . . .
Губи в губи . . . тепло і вишнево . . .
В небі крик Червоного коня . . .
В небі крик. І Ґвардія Червона.
Вартовий смуглявий на мосту . . .
В туманах трава і ешелони,
і терпкий, холодний серця стук . . .
За рікою тьма і невідомість . . .—
Ой, чого ж розплакались сичі?—
Наплива й ковта солодка втома,
і здаються ворогом кущі . . .
І дивлюсь на воду і тумани
і лечу на зоряні шурфи,
доки місяць в небі не розтане,
доки зміна . . . і гудок . . . і дим . . .

1923

МАЛИНОВИЙ ПЛАТОК

Я знов один. Покірно одгоріли далі.
Й дарунок твій — малиновий платок
круг шиї ліг. І в золотій печалі
не прилетить в мою кімнату бог —
не прилетить... і крилами кохання
не зашумить привітно над крильцем.
Лиш привид твій розтанув у тумані
і все в сльозах нахилене лице...
Гей, на огні далекого Версалю
тебе вели. Блищала тоскно сталь...
І може де в півтемній тихій залі
цілує хтось вишневії вуста...
й сорочку рве... і вже криваві руки
біля твоїх розкиданих колін...
І весь в крові від огненної муки
уже лечу далеко од землі...
І вже внизу крізь ґрати зачорніло,
де вартовий карбує мірний крок,
біля вікна знайоме мертве тіло
й дарунок твій — малиновий платок.

1923

ВІРА

(Поема)

Тов. Куликові

ПРОЛОГ

Бувають хвилини, так непевно буває,
коли губиться віра
в телефони й листи.
Тільки тінь велетенська на панелі і мурі сягає,
тільки тінь...
А на башті:
О-
дин-н...
О-
дин-н...
О-
дин-н...
...І далеко, далеко холодні вокзали...
Пахне снігом та кров'ю...
і секундами — дні...
З ночі:
„Стій!"
Щось
од грудей
униз
поповзло
і...
упало...

За селом — тільки вітер
і в обличчя — огні.
Вонно, сонно... і коні... Шелестить
на дорозі
в'яле листя осіннє... А де тіні на розі,
хто у тузі й тривозі...
Блідий вечір
і
очі...
Як безумно і скоро. А вгорі тільки вітер
кликоче.
А вгорі — тільки зорі...
А гей, далі, де хвилі лози і коні
на піску золотому смуглява дитина.
Хвиля хвилю невпинно,
хвиля хвилю невпинно
в далену все жене і одна у одній переливно
й задумано тоне.
Гнів мій мріяв калинно,
мріяв калинно...
Де ж ти зараз, мій друже, мій далекий
Овсій?..
Пада
листя
тополі
на вузенькі кохано похилені плечі,
на волосся,
на очі...
Так поволі, сумирно, байдуже
пада
листя
тополі
у долоні мої.
Де ж ти зараз, мій друже, мій далекий
Овсій?..

Ой, згадаю я дні, як бажав я, щоб тільки
приснилась
у вагоні півтемнім мені синьоока, задумана,
мила...
Ой, згадаю я дні, як бажав я, щоб тільки
приснились
біля церкви старої тини і під вітром далекі
могили...
В барабані останній патрон. Розплескалось
холодне волосся...
Не побаче, не прийде ніхто... Але він не
благає, не просить.
Крики: „Бий!" — і вже зайвий наган. І гля-
дять невідомії ночі...
А вгорі тільки кров і туман... А вгорі тільки
вітер кликоче...
Із морів, з океанів встають, мають савани,
сині і білі
і проміння під місяцем п'ють їх обличчя
засмажені, милі...
Ерзерум і Малахів Курган... жовтий жах
і безодні Цусими...
й ті, що слали раба на раба, скавучать і
ридають між ними...
Із морів, з океанів встають, мають савани
сині і білі
і проміння далекеє п'ють їх обличчя
засмажені, милі..
Од станції до станції
на бій —
на бій —
на бій —
І мріяв про Констанцію
смуглявий вартовий..

. . . І приснився мені сон :
наначе дивлюся згори я,
а внизу
рейки загинаються вліво. Веснів —
і сонце світить навпростець.
А біля насипу, недалеко од будки,
на траві
лежу
я
розстріляний — не розстріляний,
але без шинелі й верхнього зодягу,
тільки сорочка й підштаники на мені.
І ніби сплю я,
такий блідий і спокійний, спокійний.
Та тільки крови ні підо мною, ні на мені,
і ранів немає.
А може на спині . . .
І так
три
рази.
Од станції до станції
на бій —
на бій —
на бій . .
І мріяв про Констанцію
смуглявий вартовий . . .
І
ось
уже будуєм.
І пахнуть нові ї огні.
Рука залізная єдиная керує, —
то воля до нових повстань, прокласти рейки
в невідоме
і пронизать нові світи, новими згуками,
поривами й боями

і крикнуть сонцеві :
„Доволі !
Не світи !
Безодні хай під нами і над нами, —
сами ми станем будувать нові сонця
і зоряні системи“.
І в глибині Прийдешнього (там буду жить і я)
дитина
на небі пальчиком не знайде вже Венери . . .
З'єднаєм зорі ми веселими дротами
і у повітрі ми збудуєм города,
жахні простори ми населем городами,
бо шкворень світовий — єдиний стяг Труда.
А на чолі, в траві й крові
заплуталось волосся
коханої, забутої і проклятої . . . Іни . . .
і шум, і гнів, і моря дальнього прибої . . .

I

Григор'їв в спину б'є. Селяни рвуть
дороги.
Старшини ж кажуть нам, що ми за владу Рад.
За серце тоскно ссе і сну не йме тривога,
бо пилом молі дхне „добродій“ і „камрад“.

О, злякані міста, де плями на панелі
гарячим кумачем у вічі п'яно б'ють . .
О, милої платок в ранковому інеї,
й на промокатці м'ні нашкрябане : „люблю“!

Під каскою блистять холодні карі зорі
задуманих очей . . . і плине на щоці
із снігової тьми огонь од семафору . . .
Й здається, що кругом не люди, а мерці.

Зникають і пливуть поволі тіні, тіні...
Й не раз ляклявий стріл по нервах полосне,
і станеш, як і всі, покірно на коліна,
бо вирве з тьми огнем товариша шинель

і знов шпурне у тьму... О, вітре
стрілянини!..
твій подих на лиці ще й зараз чую я,
бо ще мені болять позбивані коліна...
І спомини мої на лінії огня.

І ось уже здаєм козацькії баґнети.
Яка ж вона смішна, кіннота в постолах,
ще й шпори дзеленчать... О, бідні руминешти!
і в цей нещасний край нас доля занесла...

А там ще й досі б'ють снаряди по
Бендерах,
і од шрапнелі дим над зірваним мостом...
І смокче кров мою жахна якась химера,
бо допомоги нам уже не дасть ніхто.

II

О, кінь коханий мій з покірними очима,
за ким, о сірий мій, в'ялить зірниці жаль?..
Без ліку вже зоря над травами чужими
вмирає і встає і в'яне в комишах...

Там за Дністром любов і милая Вкраїна.
Не зникнуть од очей задуманих румун.
Паркани і дроти... А з ночі: „Сину,
сину!"—
й огонь сумних очей крізь тумани
і тьму...

І згадуються знов бої під Лозовою
і на снігу в крові розстріляний курсант.
І вітер і любов... і в лаві ти зі мною,
мій милий, мій сумний покинутий козак.

„За волю і любов" і синіми очима
ти бачила чию розстріляну любов?..
О, як наївно шлик гойдався за плечима
і на шинелі м'ні дівоча перша кров...

Приходили до нас і чемнії французи
і кликали „батьки" за УНР на бій,
давали сала нам і хліба з кукурудзи,—
і на Поділлі знов кривавились степи...

І за Дністром уже румунськії старшини,—
напудрені ляльки, затягнуті в корсет...
В обличчя шум і гнів Червоної Вкраїни,
і села без кінця, і без кінця: „Вперед!"

III

Верніться, сни мої, моя далека юність,
прости мене, мій край наївний і святий...
Зустрів у Кам'янці. Вона вже член ком'юну
і пише до селян захоплені листи.

Як часто над Збручем юнак злотоволосий
без тями цілував такого ж юнака,
а потім щось важке вгинало верболози
й ковзалась по траві маненькая нога...

О, темні вечори і серця перебої...
І близько - близько так зелена тьма очей.
Солодкий дух землі і зорі над водою...
що райдугою барв під вербами тече...

IV

В квартали і садки слідом брели поляки,
у вітер, ніч і млу напружено ми йшли.
Дунаївці сумні... розбиті гайдамаки,
і потяг під дощем заморений і злий...

Над вечір знов на бій. І ти з очей пропала,
побачив тільки кров на синім галіфе...
І може смерть уже із глибини примчала
і впала на лице холоднеє твоє...

Та ніколи було молитись і ридати,
за нас в останній раз наплакались степи.
А десь із-за кущів наведено гармати
і огненний тайфун по лавах радо мчить.

А ззаду, мов у сні, кубанців ескадрони,—
і за селом в лице глухе й коротке: „Плі“...
Не одведу очей безумних і червоних
од неспокійних зор далеко од землі...

Не одведу очей... а жилки б'ються в скроні,
чи в скроні вітер б'є й шепочеться гілля...
І ще раз в очі: „Плі“... і десь іржали коні
в жахливій глибині... і падала земля...

V

Одеса і шпиталь... французи... й знов погони.
І над лицем не раз схилявся важко тиф
і дихать не давав.. А десь бої... червоні...
і може серед них із зіркою і ти...

І од рушниці знов кохані мерзнуть пальці,
а рядом молодий і ніжний военком...
Сьогодні прочитав, як брали у версальці
таких же, як і я, і кидали в огонь...

І ніби вчора ми,— обдурені селяни,
за золото свою розстрілювали даль...
І знову ти лежиш обпльована і п'яна,
й над іменем твоїм Петлюра і Версаль...

І сняться все мені криваві ешелони,
тифозні мертвяки... й радянський сьомий полк,
де блискавка згори ударила в вагони
і впав аероплан з одірваним крилом...

Вся юність і любов — порожнії перони
І в голосах вітрів гарматнії огні..
А може в ніч ясну в півтемному вагоні
вся юність і любов приснилася мені...

VI

Старий і шумний парк. Колись панський маєток.
Селяни, і для них подівськеє кіно.
З дівчатами в кущах веселі інсурґенти,
бо в жилах запашне червінькове вино...

На ґанку, весь огонь, смуглявий аґітатор
і в'ялить і пече синявою очей.
А кучері ясні, мов золоті свічада,
щось будять у мені неясне і сумне...

А потім підійшов: „Це ви товариш Віра?“—
і знову, як тоді, в безодню, тьму, земля...
О, голос молодий, ясний, наївний, щирий,
як радісно він звав мене на інший шлях!

„Безумний брате мій, безумний і коханий,
уже давно прийшла познать себе пора.
Свідомо тільки глянь на людські океани,
і упаде з очей проклятая кора.

Обидва вийшли ми з шахтьорської родини,
отож єдина нам уже ясніє путь,
де випростав давно натруджені коліна
той, хто з дитинства знав безхліб'я і ганьбу.

Бо ще турбує тьму тривожними гудками
скривавлений твій брат... І серце рве печаль.
Не пізно ще, вернись в його залізні лави,
карати вміє він, уміє і прощать".

І освітили даль далекії заводи
і спогадом ясним постав котельний цех...
Бо можна все вернуть, хоч і в двадцятім годі,
і глянуть без журби в засмажене лице.

Над зорі простягались порепані долоні
і меркне в глибині Чумацький Шлях в крові...
А нас уже несуть нові залізні коні,
де за УСРР сурмить останній бій.

VII

Ти плакала ві сні. А ніч дощем шуміла...
Од каганця сумним здавався зброї блиск.
З ударами внизу вуста твої тремтіли
й ясні перлини сліз куточками пили.

І мчався ешелон... А рядом тіні мчали.
Не краяли сердець останнії дзвінки.
Нам тільки сурми в путь біля вагонів грали,
і в шумі од колес губилися свистки.

Без кобури наган за поясом синіє,
і у „лімонці" смерть ошкиреная спить.
А вітер у вікно влетить і віє, віє
і в сурмі на стіні зарізано свистить...

І знову над Збручем, мій друже, мій єдиний.
Але замість шлика із зіркою кашкет.
І злякано глядить Гусятина руїни,
бо кулеметів гнів там за вітрами, гей...

VIII

Познанськії полки тікають до Варшави,
румунський вітер п'ють дозори над Дністром.
І шелестить наш крок, веселий і кривавий,
по золотій стерні, і золотим пером.

Виводе вже зоря нове momento mori.
„Повстаньте всіх країв нужденні, злидарі!"—
І ось уже нові над нами зорі, зорі,
і ось уже нові над нами Октябрі...

Вже бачили огні германці і мадьяри
і чули гнів землі **ф о р н а л ь і у в р і є**...
Але удар, удар, удар і знов удари..
Ой, никне все в крові робочеє лице...

Невже ж навіки в тьму?.. О, Арміє Червона!
Куди ж біжать твої розтерзані полки?..
На галицьких ланах знов польськії погони,
в оселі війта крик і п'яні батоги...

IX

А потім Перекоп. І знову... зорі, зорі...
Й на велетенськім тлі махновці і сніги...
І радісно суоїм, бо над прибоєм моря
в синяві видно нам турецькі береги.

X

Де тінь од яворів, на місячній дорозі
до болю в губи м'ні татарськії вуста...
А потім на траві у радісній знемозі
Ми чуєм, як шумить внизу гірська вода...

Здається, молодик із гостряка мечеті
піднявся і пливе в зеленій глибині...
А скоро зразу вниз ми у хитливій „клеті",—
і знову затремтять од лямпочок огні,

і кайло задзвенить... Під землю, міліони,
ми підем на новий шахтьорський Перекоп...
І радісно вгорі ясні палають грона,
а вже до моря ми, вниз по шосе, бігом...

XI

ЦК і УКРУВУЗ — і ми уже курсанти.
На муштру кожний день. Червоні юнаки.
І знов осінню даль пече кривавим бантом
і радісно ірже мій важкогривий кінь.

Сьогодні спокій п'ю. У вітра змерзли пальці,—
за коміром мені нахабно не свистить.
О, як кохані м'ні цей дим далеких станцій,
терпкий шаблюки блиск і синьоока ти...

Крим, 1923

Гей, спокійно і синьо над садом,
а над морем — задуманий сон,
на заході губною помадою
написав і розвіз... горизонт.

То не вітру долонь оксамитова,
не проміння далеких очей,—
по воді золотою молитвою
тихий місяць до мене тече...

1923

ДО БРАМИ

Там, за тихими леліючими гранями,
хто задуманий з нахиленим чолом бреде...
Розгортаю книгу зоряну, про далеку Іранію...
Ніби мрії Стеньки Разіна,
туманіє степ...
Вітре вечірній, брат мій червоний,
хочу з тобою в далі брести...
Падаю —
т-трони...
падаю —
т-трони...
В небі осіннім хрести.
Всесвіту сині леґенди
в лотосі щастя цвітуть.
На електричні Атени
з вітром до брами бреду.

1923

Од вечірнього, од синього снігу здається
місто з електричними місяцями голубим і гнідим.
Чую, як серце у міста б'ється:
дим —
дим...
дим —
дим...
І згадується (чому, чому?) Волоський колодязь,
де навкруги, ніби люди, стовпи...
А над ними небо, як фіолетовий кольодій,—
і од саней б'є в обличчя діамантовий пил...
Іду по пухкій і по тихій дорозі,
по боках дерева, дерева, дерева.
Дзеленчить на далекому розі
і рипить на морозі
вата...
Хтось на небі пером написав
Золотими чорнилами:
місяць...
Не дописав
і...
замисливсь...

1923

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загони...
А сосни шумлять...
То не серце у тривозі б'ється дзиґою на
палі,—
червоніє і несеться над безоднями Земля...
Ми замкнули грозу в телефоні,
блискавиці несем по світах.
Крик у ночі:
„На коні! На коні! На коні!.."
І зоріє над шахтами стяг.
Зашуміли вже крила червоні,
і невидний кричить паротяг...
Простяглися дроти на всі гони,
Гей, за обрієм радіо-дні...
Ми замкнем, як грозу в телефони,
у райони стихію стихій.
Сняться мені ешелони і далі,
Грізні загони...
А сосни шумлять...
То не серце у тривозі б'ється дзиґою
на палі,—
червоніє і несеться над безоднями Земля...

1923

ЗОЛОТИЙ ВЕДМЕДИК

(Поема)

ПРОЛОГ

Вечір глянув одиноким ліхтарем.
Глибоко,
глибоко,
глибоко...
А в чиїх то очах жабуриння
і огненні ночі шукань...
Падають
комети
на голі
коліна,
і сльози біжать по щоках...
То не сльози, а сині тремтючі
одинокі огні на шляхах...
„Санта Лючіє"...
„Санта Лючіє"...
донесло й забреніло в далеких вітрах.
„Санта Лючіє"...
„Санта Лючіє"...
За кордон, за кордон, за кордон.
А на віях заплакала смерть.
Я ніколи не бачив Америки
і не був я на березі Рони.
За кордон, за кордон, за кордон...

Пливуть, гойдаються в тумані синьому
думки розірвані,
немов з листа колишнього кохання останні
папірці...
Пливуть, гойдаються в тумані синьому...
В руці
не срібло мотузяне,—
то од очей примружених до місяця біжать
дроти прозорі...
Що чую я...
„Іще... іще“...
вуста розтулені і тіла дух медяний...
А може це не я?!. Це тільки місто п'яне...
„Іще... іще“...
і кров лілово задзвонила...
Яка це сила...
Яка це сила...
В очах огонь, в ушах вітри...
а підо мною дві зорі
і в їх солодку глибину
дивлюсь, дивлюсь
і
потопаю,
і потопаю...
Яка це сила... Яка це сила...
Якби я жив в віки доісторичні,
я б не писав оцих поезій, а слухав, як шумує
море,
гонявся б за коханою, і в гніздах над землею
ми падали б в нестямі...
і тільки пальми, і тільки море,
а в небі...
вітер...
Але я тільки В. І С.
а може ні?.. і це у мене

од електронів, простору і тембру, ночей
і днів, од виміру усього
в одній руці заклякли віжжі,
і я керую часом
і рухом я керую...
О, мій ведмедик золотий...
Тебе привів, коли я спав, до мене лама
синьоокий
і так сказав:
„Не раз народжувався й умирав, і порох твій
вітри носили
і все шукав,
шукав,
шукав
ти дівчину з очима золотими...
І буде час,
коли оцей ведмедик сумною дівчинкою стане,
й лілеї їй дадуть наймення
маненьке:
Ві -
ра“.
І я заснув.
Пройшли віки.
І в день, коли плакати листя
огнем асфальти облили,
почув очей твоїх питання:
„Ти..“
і очі блиснули, що:
„Я“.
Ковтає ногами дороги,
хвилюється темне вбрання..
а місяць осяяні роги
встромив в голубого коня:
кінь — час.
кінь — даль...

А в серці огненний чингал...
Од місяця до земної кулі (о моя огнева
далина!..)
простяглися і побігли тонелі, тонелі
од бігуна — до бігуна...
мої мислі на сонячній стелі...
Ой, чи скоро ж настане весна.
На трамваї до міського парку,
там де сосни пахучо шумлять...
Чи латишка ти, а може, татарка...
... і в очах, де ведмедики сплять...
На трамваї до міського парку,
де пахуча і тепла земля...
Кінь — час,
кінь — даль...
А в серці огненний чингал...
Били там,
били тут...
„За битого двох небитих дають,
та й то не беруть".
Били там, били тут,
били там, били тут...
Почуваю, як он метушаться
зпортфелями, де замість відношень
лімонади та лімони...
А ми — на далі, на далі, а ми — на гони,
на гони...
але ми — на далі, але ми — на гони...
й поміж нами я бачу тебе,
вітер гладе кохане волосся...
це нічого, що порвані щіблети,
але серце — на зоряні роси,
на зоряні роси...

I

І зупинились гнівні коні.
І падає
на гній
криваве
молоко...
Хто це ламає руки,
руки ясні, в агонії...
„Огонь.
Огонь.
Огонь".
Майбутнє — мрії рожеві часу.
Майбутнє — сопілка далини.
А на небі розвіяне гасло
і на землі
сни.
Гей, на розі мого кохання пахне
розстрілами даль...
Вітер цокає в ставні:
„Лю-
бо,
встань..."
Вітру наймення — Володька. Сумно
дивлюсь у вікно.
Снилась мені ти на фронті. Роки...
секунди... давно...

II

Зірвав з коня, і...
гох!
ударив об
землю...

Крикнув шалено:
„Моя!“
а я твої очі едемлю,
та не перший, не перший
я.

III

Вітер над морем... скелі... В море
я кинув когось.
Місяць доріжку стеле, ніби на хвилях
огонь...
Місяць доріжку стеле, ляжу на ній,
засну...
Тихо, без дум опущуся в темну,
холодну труну.

1923

Смуглявий і стрункий. А золоте волосся
на вітрі шелестить і плеще за плечем...
То заглядає день міський і стоголосий
у невідому тьму полум'яних очей...

І на тугій руці виблискують браслети,
мов зустрічає він покірну Суламіт.
Ой, чую, чую я: „Кохана, де ти, де ти,
чи упадем іще в траву з тобою ми...

І перса молоді так солодко і туго
притиснеш до грудей обпалених моїх?“...
І тягнуться в пилу бліді й гарячі руки,
шукаючи свою кохану Суламіт...

Фантазіє моя! Між рейками й гудками
навіки проклади карбовані сліди,
минуле обніми й йому об гострий камінь
ти голову розбий, щоб тільки кров і дим

лишились на землі по невблаганній долі,
та зникнуть і вони од вітру, хмар і хвиль...
І не здригне Земля в своїм шаленім колі,
лиш дужче заблищить на квадрильйони
миль...

1923

ЗАЛІЗНИЦЯ

(Епопея)

Тов. Кризі

ПОЕМА ПЕРША

Пролог

О, кощею безсмертний, місяченьку мій
тихий, далекий,
я до тебе лечу на твоїм золотому промінні.
В ночі синім прозорім конверті
я — маненький, наївний лелека.
І од крил на землі миготять і втікають
налякані тіні
до смерти,
до смерти...
Може сон? Хоч на мить уявлю
безповітряні далі,
обернусь і засну на другім ненадавленім боці.
Я сьогодні зустрів темнооку колишнюю кралю,
що кохав і забув... А в очах
блискавично неслося:
дух осінній трави і покірного п'яного тіла,
губи милі й криваві... брав я в
пригоршню темне волосся,
пахли трави...

Я стояв у черзі за квитком на „Індійську
гробницю".
В небі далі летіли — синьоокої Вічности
птиці...
Підійшла... подивилась: покірно і пильно...
тільки пальці тремтіли... може марили
пальці:
про конвалію хмари і хвилі...
— Я шукала вас скрізь... п'ятий рік...
І пропала черга і квиток, а за ними —
й „Індійська гробниця".
Тільки далі летіли — синьоокої Вічности
птиці...
Я мовчав. А в очах блискавично неслося:
бліді лиця розстріляних... лави...
ночі й дні під огнем і нездійснені мрії
про далекий огонь (од очей...) голубий,
променистий...
Одшуміли фронти...
Знов махновці, весна й повітовеє місто,
Знову й ти... Ой, мої неосяжні надії,
до стінки,
до стінки:
— Огонь! —
(„я другого люблю")
я...
другого...
Хто бреде по грязі, он ридає, сховавши
лице у шинелю...
знов на банди... чека... знов тікають
і кличуть криваві дороги...
. . . .
. . . .
— Я шукала вас скрізь... п'ятий рік...
(— по надії... Огонь!..)

— Я другую люблю.
Затремтіла.
— Кого?..
Чітко й гостро (так одскакує куля од
незломної криці)
— Революцію.
В небі далі летіли — синьоокої Вічности птиці...

I

Залізниця село протинає півколом,
а ліворуч ріка —
Золотий і коханий Дінець.
В очереті задуманий човен
і в хатині сумний каганець.
У сінях, нахилившись, читає дитина:
і здається, не сіни — вігвам.
Може в стрісі Венонги шумлять мокасини
й оскальпована в ній голова?..
О, моя темноока дитино,
де ж твої фантазійні жнива?..
Залізниця село протинає півколом,
а ліворуч ріка —
золотий і коханий Дінець.
В очереті задуманий човен
і в хатині сумний каганець.

II

На дванадцяте літо грів заклепки
у Жилі,
матюкався віртуозно і палив, палив, палив
кінський гній, сухеє листя. Це нічого, що
малий.
В небі зоряне намисто, і прокльони на землі.

А як осінь настала
(то нічого, що батько кожний вечір
приходили п'яні),
записався й до школи ходити почав
(на квиток заробив на гармані)
. . . .
А в вікно горобці цвірінчать,
і згадки чередою в тумані...
. . . .
. . . .
Кожне літо поденна:
Щербаков або Лощенко чи бондарка за
тихим Дінцем.
Кожні двадцять хвилин пробігають —
вагони, вагони,
дим і вітер од бігу в смугляве лице...
Я на рейку гвіздок положу.
І коли одлунають колеса,
і за будку сховається шум,
я тримаю розплескане лезо
і щасливий додому біжу.
Кожний день на заводі удари,
об залізо залізо дзвенить.
Я очей не зведу темнокарих
із моєї дитинства весни.
По кислиці, ожину або по пеньки,
ми ходили щасливі, веселі.
Крали в вентирях рибу, виривали тички...
І здавалось, що вітер — задира прудкий —
понесе нас на зоряну стелю...
Понесе й перекине. А Ларка Горох
покладе мене там на лопатки:
— Що... здаєшся?
І віє солодка тривога,
заглядає в сумні оченята...

А ночами, їй - право, літав я до бога,
пас на небі рожеві телята.
. . . .
Тільки вітер... і більше нікого... нікого...
тільки вітер над нами проклятий...
. . . .
Може сон?..
На ремонті веселі дівчата. І блистить
і біжить залізниця.
Може сон?..
Огірки... Митька Шорник зубатий...
Серце б'ється... Коли це? Коли це?
Запряже його Федька, неначе коня,
мотузок через зуби і гоне.
Митька їсть черв'яків і живих гороб'ят,
заїдає солодким пасльоном.
На ремонті веселі дівчата... Не лечу
вже тепер я до бога.
Тільки вітер над нами проклятий...
тільки вітер і більше нікого...
За стіною пивна. Цілу ніч там гармонії
згуки, і пісні, і плачі цілі ночі:
— „Налейте, на - га - ле - ейте мне чару вина
расска - га - зывать бо - го - льше нет
мо - го - чи".
Стіну мазати не було рації:
Цілу ніч „поливають"...
„Володька! Гляди, а то твій „кабінет"
підпливе".—
Ну, що з ними поробиш?
Все дитинство — обісцяна хата,
п'яний батько і в писклятах ноги.
Тільки вітер над нами проклятий,
тільки вітер... і більше нікого.

III

Хтось на небі помилився:
взяв цигарку огнем у рот і розгублено
пихкає:
шрапнель.
А село причаїлось, чекає,
затаїло дихання воно.
Бо германці за огненним гаєм
розливають червоне вино...
— Товарищи! Социалистическое Отечество
в опасности!
Залпами,
залпами...
— Уже заходять із - за лісу... аж он
блистять. Хлопці, швидше сюди! А то
переймуть біля Білої Гори!
— Буржуазні льокаї... поховались...
ані чичирк...
(У вікно, прямо в перелякані очі):
Р -
раз!..
— Це Михайленко — п'ятдесят десятин
землі.
— У - у, сурло пузате!..
Р -
раз!..
Залпами,
залпами...
Уже не видно.
І десь, біля Дебальцевої:
— Товарищи!
това - а - а!..
Залпами,
залпами...

Попереду стрункий і красивий,
в жовтій касці. Спокійно і вряд:
в далину невідому і сиву —
перший кінний німецький отряд.

IV

На село приїхали хорунжий і два
синьожупанники.
Організовували повстання проти гетьмана.
Ну, я й записався. І були ще такі ж
телята.
Привезли у Бахмут.
В комендантськую сотню вписали,
і чужим я на варті стою.
. . . . . .
Й несподівано якось кохання примчало
в заклопотану душу мою.
Блакитні очі.
Небо, трамваї, люди, будинки, рушниця,
перевірка, бараболя, —
блакитні очі.
Я такий смуглявий і ніяковий.
А вона мені:
— Конвалію!..
О моя золота наївність!
— Я тебе як заїду по „криворозькій
республіці“!..
— Та людоньки добрі. Та одпустіть же
ви мою душу на покаяніє. Та...
Це червоногвардієць.
Донесли.
. . . . .
В комендантськую сотню вписали,
і чужим я на варті стою.

V

За невиконання наказів нашу сотню
розформирували,
дали документи і... на всі чотири боки.
А восени:
Повстання!
Повстання!
Повстання!

Ой, сніги ж ви мої криваві та глибокі!..
А пристав сидів на проходній конторці, в заводі,
і йому робітники плювали в вічі, йому
і начальникові обеззброєного
„карательного отряду“...
А вночі приїхали гайдамаки, і вони уже
не плювались, а різали.
Ой, сніги ж ви мої криваві та глибокі!..

Повстання!
Повстання!
Повстання!

VI

І казали: — Ми за владу робочу.
Нам резерви дадуть міліони.
Слово „Воля“ нам серце козацьке лоскоче.
Ми на тих, хто в кишенях ховає погони.
А німці обеззброєні сумними рядами
проходили на гору до казарми.
На снігу розстріли, де місяць догори ногами...
І став я козаком петлюрівської армії.
— Червоні захопили місто N...
Це — непорозуміння. Ми з ними не воюємо.
Але N... треба одбить.

За рікою холерні бараки. Ой, шуми ж,
моє листя недуже.
Тільки виють на зорі собаки, тільки
осінь над травами туже!..
Жовта каска лежить на дорозі,
і стоїть над простреленим чолом
блідий місяць і никне в знемозі,
мов на варті... і огненні сльози
прикипіли до неба...
— Хто йде?
— Свої.
— Пропуск!
— Олена.
— Яка Олена?!. Руки... вверх!..
І паркан промайнув, ніби в казці,
а іззаду ні стрілів, ні шуму.
Я в німецькій простреленій касці
запорошений снігом біжу...
І раптом розідрала полотна
ночі довга і кривава смуга:
р-
раз!..
Знов, ой, знову я в огненнім колі,
вниз лицем, і все вужче воно...
Та немає ні жаху, ні болю.
...Все одно...
А вишні такі кривенькі, такі одинокі
чорніють на фоні снігу...
Викопав рівчака неглибокого
і в нього я під кулямиліг.
Над бровами вода і волосся.
І здається: не зорі — баґнети...
А із тьми невблаганно доносить:
— У вас гайдамаков нету?..

— Ранок.
Всі пішли на мітинг.
Умирали останні дзвони.
Небезпечно в городі сидіти.
І пішов. Тільки серце щемить і холоне...
Колись мені баба казала:
— Коли гроза, то звертай праворуч од дороги.
Хмари на мітинг за дзвонами мчали...
І на вулиці не було нікого.
Іду по правій перії.

VII

Знову полк. І пахне кожушина.
Кожний день багряний і солодкий...
Ми одбили отакої днини
у гетьманців дві цистерни водки.
Роздавав „каптьор“ нам казанками,
„розливали“ ж ми її горючу...
А вгорі, над вітром і снігами,
хтось розвісив золоті онучі.
— А-а... попався?!.. Не втечеш, жидюго!..
Ну... співай... „не вмерла Україна“.—
Ріже пальці, носа... ріже вуха...
шомполами розсікає спину...
І коли на варті Вечір стане
і прониже даль холодним зором,
хтось поникне біля муру п'яно...
а на спині і на небі — зорі...

VIII

— Ну... біжи!
— Ой, спаси ж мене, божа мати
(христиться).
— Спасе... богородицю твою мать...

Курінний в задумі походжає
і керує розстрілами просто.
Вітер віє, віє, завіває
і в лице шпурляє снігом гостро...
Розмоталась на нозі обмотка,
на хвилину одійшов од лави,—
прямо в спину — пострілом коротким,
і загрузло в темній рані:
„Слава“!..
А над ранок захопили місто
і клялись не брать ні в кого гроші.
Тільки очі сині, променисті:
— Ой, не ріж, козаче мій хороший!..
Ой, лежить на розі гімназистка,
і стирчить багнет їй між ногами...
На снігу собаки лижуть плями...
То над ранок захопили місто.

IX

За горою удари чавунні,
монотонні удари гармат.
А тифозні лежали в клуні.
І треба було одступать.
Як на зло, ніякої підводи,
поховались із кіньми дядьки.
Тільки вітер у полі бродить,
тільки кулі за нами дзвінкі.
На привалі, за лісом синім,
крикнув хтось: — Козаків визволять!
І пішли. Тільки листя за ними...
Та ніхто не вернувся назад.
А коли надійшла підмога,
і село захопили знов,
в клуні теж не було нікого,
тільки пахли мікстура і кров...

X

Над нами небо яснеє.
Остання, може, мить.
Шумлять далекі ясені
і телефон шумить.
Колонами дорогою.
Баґнети — хить та хить.
З останньою знемогою
остання, може, мить.
Позаду крики дальнії:
— ...у вєру... в бога... в мать!..
Хоч волосинку дай мені
ві сні поцілувать.
Іду. В лице — потилиця
червона і гладка.
Бідою день копилиться,
і давить патронташ...

ПОЕМА ДРУГА

Я прийшов на станцію Революція,
коли ударив другий дзвінок.
Сосюра

XI

Повстанці, повстанці, повстанці,
червоні повстанці в тилу...
Гарматні удари по станції,
од станції — по селу.

Вибігла на вулицю старенька бабуся,
подивилась, як ми тікаєм, і сказала:
— Ага!.. Найшла таки і на вас погибель,
прокляті!.

Ми проскочили.

Глухі не розкажуть дороги,
за кого ми йдем умирать.
Вже трохи лишилося, трохи.
І нікуди буде тікать.

Повстанці, повстанці, повстанці,
червоні повстанці в тилу...
Гарматні удари по станції,
од станції — по селу.

XII

Рядами з-за Збруча смугляві яничари.
І полихнув огнем рішаючий удар.
Там тільки пил і дим, отамани й пожари,
там, мов розстріляний, тремтить і хляне даль.

Київ в руках повстанців.
А небо — на бурі!..
А небо — на грози...

— Якого полку?
— 7-го советского.
Тра-тат-тах!..

А небо — на бурі...
А небо — на грози...

Рядами з-за Дніпра чеченці, кабардини,—
і вже назад ідуть сумні січовики.
За ними тільки дим у синій тузі гине,
і кров'ю капотять зарубані віки...

XIII

Галичани перейшли до білих,
галичани станції здають.
Тільки дужче очі помутніли,
як австрійські ґудзики в бою.

Тільки дужче руки — на баґнети
і смугляві пальці — на затвор.
Та все ближче невблаганний реґіт,
крики: „браво“... і бряжчання шпор...

Ешелони в тьму на Шепетівку,
там поляки невблаганно ждуть.
І встромив я у ріллю ґвинтівку,
повернув свою прокляту путь.

Повернув я путь свою прокляту...
Манастир... Деражня... Коржівці...
Крики: „Стой!..“ погони та приклади,
щось терпке і тепле на щоці...

Пам'ятаю крики офіцера:
— Гайдамака?.. К стенке!.. твою мать!..—
Це було, здається, ніби вчора;
я лежав... а наді мною — тьма...

Може сон?..— Товаріщ Іванова,
здесь єще немноґо камфори.
Теплі губи... запах ясиновий...
і шумлять задумано бори...

Може сон?.. Так ясно в лазареті.
Я лежу, а наді мною — ти.
Теплі губи... зірка на кашкеті
і знайомий цигарковий дим...

XIV

В темнім парку листя пожовтіле
шелестить і падає кругом.
Тільки профіль твій до болю милий
і над морем золотий огонь:

то маяк, і смуга золотая
простяглась од нього по воді...
В темнім парку тільки ми блукаєм,
тільки листя мрійно шелестить.

Ми йдемо в імлу важку й солону.
Огневіє на руці рука.
Задивився місяць на колони,
розливає срібло на паркан...

„Ну, чого задумався, юначе?
Ти — моя чорнявая любов“.
І здавила руку нетерпляче.
Переможно задзвеніла кров.

Може снилось?.. вітер ніжний, ніжний...
плеск весла і шарудіння хвиль...
Знову мчаться рейки рівнобіжно,
простяглися сині пальці миль...

XV

Простяглись і ниють темно телефони,
і снуються думи, думи без кінця.
Пролітають села, станції, перони,
мов забуті риси милого лиця...

На шинелі тіні й відблиски червоні,
мов дрібні перлини на холоднім склі.
Холодно у серці, холодно в вагоні,
замерзають думи в зморшках на чолі.

Хто мене чекає там у тьмі, на розі,
і нервові плечі кутає в платок?..
Од вагонів тіні косо на дорозі,
гоняться за мною, тільки тіні й дощ...

Гоняться за мною спомини прокляті:
на снігу махновці покотом лежать...
кров'ю запливають їх шапки кудлаті...
І розносить вітер стоголосий жах...

Перлямутри снігу. В небі дзвін різдвяний,
а біля паркану дивляться баби.
На снігу червоно, а на серці тьмяно.
Хочеться до болю плакать і любить.

Але сліз немає. Тільки терпнуть руки.
Ще пригнали десять: — Брате, не стріляй!..
Полетіли залпи, ніби чорні круки,
і тоненьким криком зацвіла земля...

Зацвіла, забилась... Але я — в вагоні.
Спомини далекі крилами шумлять.
На шинелі тіні й відблиски червоні,
за вікном скажено крутиться земля...

Хто мене чекає там у тьмі, на розі,
і нервові плечі кутає в платок?..
Од вагонів тіні косо на дорозі,
гоняться за мною тільки тіні й дощ.

XVI

Але раптом: — Виходь із вагонів!
Комуністи! Два кроки вперед!
Позривали стрічки червоні,
бо у вічі глянула Смерть.

Позривали стрічки червоні
і квитки повкидали в сніг...
Тільки темні захекані коні
і розстрілів холодні огні...

Довго бігли, роздягнені, двоє,
а за нами — удари й огонь,
доки ніч волохатою тьмою
проковтнула останній вагон.

На спині розплескалось волосся,—
шкіру зняв би, тебе одягти.
А на небі янтарне колосся —
твоїх ніг золоті сліди...

Довго бігли по срібній дорозі
на глухе гавкотіння собак.
А в очах твоїх: мука і осінь,
і холодна таємна журба...

Та коли ж підгинались ноги,
і тремтіло тіло усе,
мов з туману — наблизились кроки,
нахилилось знайоме лице.

Мов з туману: — Позвать военкома!
Дайте бурку, товарищ Андрей!
Полетів я за дзвоном знайомим:
ділінь - брень, ділінь - брень,
ділінь - брень...

Тьма. Шуміло. І жовтії квіти
наді мною вінками пливли...
А повстанець смуглявий, невмитий
моє серце для чогось голив...

і казав: — Це тобі за комуну...
Всіх вас виріже батько Махно.
В мозок бив мене словом чавунним...
А снаряд улетів у вікно,

розірвався... і вже на порозі
опинилась моя голова...
і занила: — Подайте небозі!
я ж така одинока й слаба...

А рука зачепилась за ліжко...
і задумано пальці тремтять,
ніби спомини радісні й ніжні
про далеке, наївне життя...

Ніби в шахті жахній, невідомій...
Ясний клаптик далеко вгорі.
А навколо обличчя знайомі:
шахтярі, шахтярі, шахтярі.

Ми бредем у воді по коліна,
так обридло вагончики гнать.
А на горі цвіте вся країна,
прапори, на багнетах — весна...

А на горі — квітками повстання
одяглись і малий і старий...
І біжать у далекім тумані
ешелони на фоні зорі.

Я пішов би в далекі колони,
до земних притулився б грудей...
але ні,— ми в ворожім полоні
у воді по коліна бредем.

І десятник кричить, підганяє.
Ясний клаптик далеко вгорі.
Та проходять у чорнім тумані
шахтярі, шахтярі, шахтярі...

І раптом гул... Прокинувсь я.
Шумлять внизу панелі...
В вікно розчинене — земля,
мов згук віолончелі.

В вікно розчинене гаї,
залиті сонцем бані...
А мислі радісні мої,
мов поцілунки п'яні...

Вона прийшла. Стоїть ось тут
з індуськими очима,
і ніби райдуги цвітуть
у неї за плечима.

Вона прийшла, стоїть ось тут
з вишневими вустами...
Од сонця зайчики цвітуть
у неї під ногами.

В вікно розчинене гаї,
залиті сонцем бані...
О, темні кучері мої,
о, поцілунки п'яні!..

XVII

Шумить вокзал... І на вагони
проміння точиться, мов кров.
Кого ж шукає зір безсонний,
чого хвилюється перон?..

І хто стоїть там одиноко?..
махновська шапка і „наган",
на очі сині і глибокі
упав веселкою туман.

Вона, вона... В зеленій тузі
цвіте водою березоль.
Скажіть мені, кохані друзі,
чи можна трьох любить разом?..

Ми сміємось. І дзвін, і кроки,
і неба персіянська шаль.
А очі сині і глибокі
ще золотить якась печаль.

— Скажи, скажи, по кім? — не знаю.
Його побачила я раз
і зацвіла, мов першим маєм
маніфестації горять.

Там на коні сидів він босий,
а ззаду темний ескадрон.
Тремтіло золоте волосся...
і крикнув хтось: — Огонь, огонь!

І впав з розбитою ногою
злотоволосий командир...
Тепер лежить він у вагоні,
я покажу його, ходім.

І ми пішли. На домовині
лежали шабля і кашкет.
В вагон дивилось небо синє,
і кидав довгу тінь баґнет,—

то вартовий. Ходім кохана!
Ми помсту понесем вперед.
А в небі символом туманним —
татарська шабля і кашкет.

ПОЕМА ТРЕТЯ

I

Загони, загони, загони,
од пострілів сині огні.
Повітря туге і червоне
здається солодким мені.

У полі — сліди кулемета
і ніг нечисленні сліди...
Хитаються чітко баґнети,
хитаються чітко ряди...

А мати, як кожная мати,
мене проводжає хрестом.
Салдати, салдати, салдати,
і вдаль — паротягу свисток.

На Захід ідуть леґіони.
І що нам кохання і смерть?
Повітрям тугим і червоним
серця переповнено вщерть.

Нам зорі кують перемоги
і кожна у нас на чолі.
Тікають залізні дороги
в розрубані груди зорі...

І з кожним ударом гармати
летить за снарядом: — „Дайош!"
Здригаються дальні Карпати,
і злякано щулиться Фош.

Зоря на чолі і на небі,—
для мене нема чужини.
Мій брате західній, для тебе
ми зорі скидаєм униз.

Нехай на окраїнах діти
огонь позбирають ясний
і будут невпинно світити
батькам у дорогу вони.

На Захід ідуть леґіони.
І що нам кохання і смерть?
Повітрям тугим і червоним
серця переповнено вщерть.

II

Я на хліб обміняю білизну
і в шинелі обідраній сплю.
Вітер кидає холодом сизим
на заголену ногу мою.

Натягаю шинелю на ноги,—
вітер б'є і регоче в лице...
І нагадує місяць безрогий
золоте великодне яйце.

І повзе на баґнеті проміння
вороним і вузьким рівчаком...
Сняться очі далекі і сині
і смуглявий в саду воєнком...

Може, я?.. В чоловічім убранні
ти на лаві в знемозі лежиш.
Світить місяць на ногі кохані,
на заголені ноги твої...

На шинелі наївні сніжинки,
на зеленому тлі вартовий.
Хто там плаче так ніжно і дзвінко,
тягне руки до мене із тьми?..

Я на хліб обміняю білизну
і в шинелі обідраній сплю.
Вітер кидає холодом сизим
на заголену ногу мою.

III

Рвались далекі шрапнелі,
ворог бив „на удар“
Небо — кривава стеля.
В небі — пожар...

Тепло штовхнуло в груди:
вся гімнастьорка в крові...
Більше нічого не буде,
більше не буду любить.

Я подивлюся на рану,—
холодом бризне душа...
Вийшла бабуся рано,
стала і хреститься: шлях.

Ліг. А вгорі осіяна
Смерть наді мною летить...
Вийшла бабуся рано,
стала і хреститься: жить.

IV

Перев'язали туго рану
і просочився кров'ю бинт...
Ідем на прокляті тумани,
і од копит янтарний пил...

А гриви хвилями — на вітрі,
доісторичний в небі крик...
Хай кулі ниють темно й хитро,—
тепер я, хлопці, більшовик.

Ідем на прокляті тумани:
„Війна палацам — мир хатам!“
Вже скоро робітник повстане
і ту і там, і ту і там...

Вже польську армію розбили.
Ми од Варшави на Берлін!
„Кому ж ти молишся, мій милий,
упав покірно до колін?..

Кому ти молишся, коханий,
кому очей твоїх огонь?“
Ідем на прокляті тумани,
радіє світовий ізгой.

„Молюсь тобі, одвічний рабе,
бо я і ти — одне і те ж“.
А в небі малиновим крабом
зоря над обрієм цвіте...

V

Навів на мушку знак тризуба, —
нервово оддало в плече...
Як молитовно склались губи!..
і по щоці сльоза тече...

Розкинув руки: „Мамо, мамо!“
О брате любий, ніжний мій!
Це ж я закляклими руками
поцілив в голову тобі...

Як темно нахилилось небо,
і мчаться міліярди дум...
Ну, що скажу тепер про тебе,
коли додому я прийду?..

Лежить. А в небі — гайворіння
і залізниці дальній шум...
Цілую губи рідні, сині
і на огонь біжу, біжу...

А гриви хвилями — на вітрі,
доісторичний в небі крик.
Хай кулі ниють темно й хитро, —
тепер я, хлопці, більшовик.

ПОЕМА ЧЕТВЕРТА

I

Чорні й слизькі пічкури під корчами,
синій пірнув поплавець...
Діти замурзані, гребля і ями,
човен кудись за водою пливе.

Коні купають волоські дівчата,
спини смугляві на сонці блистять.
Небо над вербами синє й кошлате.
Спокій і втома в грудях.

Вудку в пісок устромив і ногою
місце я те надавив.
Сів на коня, і хлюпоче за мною
хвилі ясної дзвінкий перелив.

Дівчина хоче турнуть... я пручаюсь...
падаю в воду... і сміх, і блакить...
Чорні й слизькі пічкури під корчами...
Це мені в рейках минуле дзвенить.

Мчаться і мчаться... куди?.. невідомо.
Може, душа — цей далекий свисток?!.
Прямо — трюмо, й силуетиться в ньому
темний юнак і круг шиї — платок.

Ніч. Але близько огні Перекопу...
Скоро команда: „Вставай!“
Скоро в обличчя нам блиском і громом
кине снігами закутаний край.

II

Куди не глянь: шоломи, коні...
куди не глянь, куди не глянь.
І од очей твоїх навколо
здається світиться земля...

Я під командою твоєю,
про це я мріяв ночі й дні,
моя любов, моя ідея,
мій синьоокий командир!

Дзвенять сніги... А вітер віє,
шалено шарпає башлик:
Здається, в бій нас кличуть тії,
що перед нами полягли...

Ідем, ідем! Шоломи коні,
куди не глянь, куди не глянь.
А вечір золоті долоні
простяг над нами, над поля...

III

Видно — ворожі дозори.
чітко на фоні зорі...
Скоро, товаришу, скоро
вдарить тривожний грім.

Видно,— ворожі лави...
Гляньте: біжать, біжать...
„Ми за Комуну!.. Слава!"
Тільки клинки блістять.

IV

Настала тьма. Лиш кулемети
огненні зуби скалять нам...
Лишень на снігові намети,
стікає кров по стременах...

Снаряд упав, не розірвся...
Немов закований, стою.
Колись залізо я шукав сам,
тепер — воно мене — в бою...

Давно, давно... за фунт: копійка,
його дідусь у нас купляв,—
тепер од нього чорні крики
шпурляє в височінь земля...

Впізнає хто, коли погляне
в цій тьмі, де наші, де чужі...
Але на прокляті тумани
моя дивізія біжить...

V

Прорвали фронт... Позаду — громи...
І ми — у ворога в тилу.
Такі картини незнайомі:
немає верб, немає клунь.

Над ними небо — синім гаєм.
Гей, стережіться, вороги!..
Ми залізниці розбираєм,
штаби рубаєм до ноги...

Хай ніччю кидають ракети
в безодні теплий оксамит,—
ми сонце взяли на багнети,—
червона помста, тіні — ми.

Ми сонце взяли на багнети,
несем комуну для татар.
Під Перекопом кулемети
і батарей жахний пожар.

Товариші! Ми ждем підмоги.
Моя дивізія дзвенить...
Вже ворог оточив дороги
кругом, куди не повернись...

Пливе, як завжди, місяць - рожа,
не рожа,— золотий кавун.
Але в цю мить жахну й тривожну
з чола я зірки не зірву.

Хто руки вгору підіймає,
кому загинуть або жить?..
Куди дивізія тікає,
куди дивізія біжить?..

І хто на скелі (хоче в море...)
позаду — крики і огні...
В безодні мчаться сині зорі,
і хвилі б'ють в лице мені...

VI

Пливу в імлі... Навколо тихо.
Здається нафтою вода.
Пливу один. Чогось так дико...
По комусь хочется ридать...

і рвать волосся... Хвилі чулі,
чи співчуваєте мені?..
Я бачив, як упав од кулі
мій синьоокий командир.

Пливу до берега в знесиллі.—
Далеке світиться вікно.—
Такі гіркі й солоні хвилі...
І тягне оливом на дно.

VII

Лежу в татарському чулані
уже не тиждень і не два.
Чи скоро прийдете, кохані
загони Молота й Серпа?..

Ідуть, ідуть... Я чую крики
і орудійний дальній гул.—
О, недаремно стало тихо,
і причаївсь, завмер аул!

Дивлюсь у голубі щілини:
тікають люди, тане дим...
Стріляють лежачи, з коліна...
І офіцер біжить сюди...

Шарпнув за двері,— і в солому...
Дивлюсь, і падає душа...
„Здається, з вами ми знайомі?!"...
і в вічі од нагану — жах.

Але рука поволі пада...
зірвав погони... „Ну... цілуй!"...
А в море падають снаряди,
і мчаться крики по селу...

Од вій — тремтячі довгі тіні
і губи теплі, як тоді...
Зо мною знов, о, хвилі сині,
мій синьоокий командир.

ПОЕМА П'ЯТА

I

Шумить майдан. В огні панелі.
Фронти, мов сон, давно, давно...
Кашкети, кепки і шинелі:
ідуть робфаківці ІНО.

Конспекти, лекції, музеї...
Бадьорий спів, бадьорий крок.
Країні хліба й бомазеї
вже третій одлунав дзвінок.

Над ними сонце мітингує,
в промінні весь Вуцвиконком.
Мов зачарований, стою я,
дивлюсь здивовано кругом.

Колись повстань веселі бурі,
організований огонь,—
тепер — історія культури
і математики закон.

А там кварталами Берліну
ідуть, ідуть робітники...
підвів райхстаг ворожі стіни
і жандармерії полки.

Уже в повітрі пахнуть грози...
Мовчання... і тривожний крок.
Країні Лібкнехта і Рози
ще тільки перший б'є дзвінок.

Над нами сонце мітингує,
горить воно: фашистам смерть!
Ми підем з орудійним гулом
по всіх краях чужих земель.

Ми понесем туди відплату...
Гей, кожен своє місце знай!
Гримлять промови перекати
із краю в край, із краю в край...

II

Щотижня збори, літвечірки,
й веселі по домах ідем.
Трамвай на розі синім чиркне
і вже далеко десь гуде.

І серце серцю заговорить...
Хто знав малину теплих губ...
Хоч і мороз, а теплі зорі
і візерунки на снігу?..

III

Де переплід трамвайних ліній
й огні зажурені такі,
на синім тлі сплелися тіні,
дві тіні довгі і стрункі:

„Залиш мене. Промчались бурі...
І я, і ти уже не те.
Для мене дні такі похмурі,
як кров замучених ідей,—

Для тебе: все таке кохане,
Таке барвисте і просте.
І неп обб'льований і п'яний
для тебе — сонце золоте".

Де переплід трамвайних ліній
й огні зажурені такі,
там розійшлися довгі тіні,
дві тіні довгі і стрункі...

IV

Весна, весна. І ниють груди.
Я в санаторії, в Криму.
О, як змінились „точки“, люди,
ніяк до серця не візьму.

Як небо тепле і знайоме,
як дихать радісно мені.
На горизонті хвилі пломінь,
і парус тане в далині.

Зайшла Венера за Ай - Петрі.
Як дико крутиться земля!
А я стою такий упертий,
молюсь на зорі, на поля.

Душа в синяві спочиває,
в синяві моря і весни.
А теплий вітер навіває
мені якісь неясні сни.

Бредуть вони передо мною
брудні й засохли од крови...
Тремтить вода, і пахне боєм...
Лежать патрони од набій.

Цілую голову розбиту
і притуляю до грудей,
а в небі голосом трембіти
снаряд шумує і гуде.

Але це сон. Іду над море.
І мчаться зорі в глибині,
так несподівано і скоро,
мов дні мої, минулі дні...

А море падає й герготе,—
мій неосяжний синій край!..
І там, де піни біле клоччя,
то гори, то безодні — враз.

Колись стояв я, темний, дикий,
і слухав, як шумить вода.
З лісів — доісторичні крики,
в лице — доісторична даль...

Тоді вона стояла рядом,
як радісно було тоді.
А місяць теплим виноградом
розсипавсь на її хвості...

А ми на нього вили, вили...
Тремтіли тіні на траві.
Над нами небо тепле й миле,
лілові дзвони в голові...

Тоді було це на світанні...
щока і огневе плече...
Лилось нестримане бажання
од золотих її очей.

Але це сон. Іду над морем.
І мчаться зорі в глибині,
так несподівано і скоро,
мов дні мої, минулі дні.

V

В містах тривога і колони.
І телеграми мчаться в тьму...
по ультиматумом Керзона
пробило днів буденну муть.

Запахло мозоком і кров'ю,
немов розстріли над Дінцем...
І повертоємось ми знову
на Захід огненним лицем...

Колись: вікінги та нормани:
далекі пінили моря,—
тепер: крізь синяву туманну
огні дредноутів горять.

І там, де синьоокі скальди
північну славили красу,—
тепер — благословляє даль ту
лиш радіо тривожний зуд.

А тут: шумлять мені банани
і я — задуманий індус,
в когось закоханий і п'яний
по місячним шосе бреду.

Із лісу вийшла, близько стала:
браслети на тугих руках...
і фіолетовим опалом
її очей містичний жах...

Цілую вороне волосся
й на лобі — золотий обруч.
А рядом, тіні на дорозі
біжать, ховаються в траву...

Які тонкі й тривожні брови,
а щоки, як сумний нарцис...
Цілую губи малинові
і сині жилки на руці.
. . . .
. . . .

VI

Сьогодні був я на заводі,
ходив у механічний цех.
Там по станках проміння бродить,
і сяє в кожного лице...

Стоять вони, мов юні туї,—
а дома: ні прислуг, ні бонн;
і пацани їх агітують
од релігійних забобон.
. . . .

Летять віки, мов на екрані,
мов вогке тьохкання в гаях...
Сплелися Боротьба й Кохання,—
і кращий хто, не знаю я.

НАЛЬОТЧИЦЯ

(Поема)

I

Біля конторки хлопці п'яні,
вгорі вагончики біжать;
і труби в синім океані . .
Туди летить моя душа.

Колись на станції з огнями
шумів залюднений перон,
і чорним привидом між нами
ходив в медалях „фараон"...

А ніччю плакали шахтьори,
лилась горілка і пісні...
Мовчала тьма, мовчали гори,
і — в небі золоті огні.

II

Родилось з синіма очима,
волосся чорне,— і кричить...
Востаннє ойкнула: — Юхиме! —
і вмерла мати на печі.

І годувала з жалю Ганна,
у неї теж синок малий.
Біжать вагончики в тумані,
і хтось цигарку запалив.

Юхима вдарило в забої —
лежав в труні без голови.
А десь цвело зелене поле,
і плакав похоронний дзвін.

III

Хтось по-французьки влучно цвенькав,
коляски, бонни і ляльки,—
а на базар дівча маненьке
ходило красти житняки.

Воно смугляве, синьооке,
почує: — Ївго! — і біжить.
А світ далекий, світ широкий,
і хочеш, як і люди, жить.

І кожний вечір пил із поля
та де-не-де в вікні огонь.
Ідуть корови чередою,
і тепло пахне молоком.

Надмірна праця, дим огидний,
а сині пальчики тремтять.
Отак її життя невидне
йшло од гудка і до гудка.

IV

Але, нарешті, вечорниці,
там голос Ївги — той дзвінок.
А в небі хмари, ніби птиці,
і зорі дивляться в вікно.

Прийшов з Матровського веселий,
і з ним осталась ночувать.
А вітер щось у стрісі меле,
й важніє тепло голова...

І баче над собою очі
такі солодкі та ясні...
А вітер меле і гергоче,
дзвенить і плаче у вікні.

Кімната пильна і порожня,
в кутку з помиями відро.
А мислі темні і тривожні,
як на спідниці перша кров...

V

Од меленіту жовті руки,
з другим побачення в кіно.
А серце з перебоєм стука,
бо перший розлюбив давно.

У цього макова хустина,
він дома пан свого добра.
Водив на вистави й картини
і за насіння в клуні брав...

VI

На фронт попала випадково,—
проспала станцію свою.
Кресали, цокали підкови,
і от вона уже в бою.

Ідуть жіночі батальйони,
а німці із землі огнем..
І Ївга серед них холоне,
залізний вітер їх жене...

І першу лінію одбили,
Ідуть на другу. Але крик:
— Нас обійшли!..—і впала Ївга,
блиснув в лице німецький штик.

— Ein Mädchen!? — і багнет додолу...
а очі теплі і ясні...
Огненне розімкнулось коло,
І потекли незнані дні.

Котилась армія, мов хвилі,
а хтось кричав: — Назад, назад!..
І знов поля і шахти милі,
заводи й мітингів гроза...

І з того дня, о сон-лелеко,
пройшли тривога й кров без дна...
В безодню синю і далеку
четверта падала весна.

Струнка, смуглява, синьоока,
ще й зірка грає на чолі.
Вже одгуло під Перекопом,
і Ївга знову на селі.

VII

А потім місто і панелі,
і непа в серце гострий ніж...
Це ж ти в обідраній шинелі
на розі, вся в сльозах, стоїш!..

Я бачив Ївгу знов і знову,
там матюки і плеск вина...
„Наган" і гетри малинові,—
тепер... нальотчиця вона.

VIII

Сашко не раз її „на дело"
у тьму на непманів водив.
А десь цвіли червоні села
й густішав од заводів дим...

Хотілось вдарить, щоб вітрини
дзвеніли знову, як шаблі,
аби упали на коліна
і жевжики, і куркулі!

І кожний вечір томні пані,
прислуги, бонни і ляльки,—
а руки клоняться, мов п'яні,
і в голові туман важкий...

І тільки темна ніч настане,
почує хтось: — Дайош пальто!
А в небі зорі, ніби рани,
і кличе, як колись, гудок...

О Ївго, Ївго, ночі краля,
мій малиновий, ніжний цвіт,
десь у холодному підвалі
зложити голову тобі.

А Ївга, ніби вітер маю,
то жінка, то стрункий козак...
І не застане, не злапає
її міліція ніяк.

IX

В лице тютюн і очі — ями:
такий розхристаний Сашко
її з похабними піснями
навчає танцювать „танго".

1923

Темні заплакані вулиці.
Іноді крикне авто.
Місяць над мурами щулиться...
Дощ.

Мимо пройшла, подивилася
гостро в обличчя: — Ходім.
Хто це на місяці вила взяв,
кров на лиці молодім!?.

Кличе смуглява нальотчиця,
і малиновий платок
тепло на вітрі полощиться...
Постріли... кроки... гудок...

Піде. А руки заломлені.
Я ж нахилюсь до вікна.
Очі в останньому пломені...
в зуби — холодний наган.

Темні заплакані вулиці.
Іноді крикне авто.
Місяць над мурами щулиться...
Дощ.

Рвав восени я шипшину,
карії очі любив.
Вечір упав на коліна,
руки простяг золоті...
Шахти, цегельні, заводи,
хлопці на зміну — вночі...
місяць у полі бродить
в трави лице вмочив,
Пальці тоненькі, ніжні
і романтичні дощі...
Хто це зрадливий ніж мені
в руки тоді вложив?
Ну, і пішов я ланами,
там ешелони, сніги...
блиски гарматні над нами,
в горло зорі - штики...
Ну, і пішов я ланами,
Вітер мотав шлики...
Там: телефонні гами,
там ешелони, сніги...
Там я забув про шипшину,
очі твої розлюбив.
Вечір упав на коліна,
руки простяг золоті...

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя осіння земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

І хвилі моря далекі й близькі
мені шумлять.
Там стеле сонце останнім блиском
кривавий шлях...

Криваві пальці тремтять... О зоре,
постій, не йди!
Але шумує далеке море
і мла... і дим...

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя осіння земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

Синьо, розвіяно — в далі.
Дзвонить на розі трамвай.
Серце на огненній палі...
Ну, і нехай!

В скриньку листа покладу я, —
крапля впаде на папер.
Думаю в ніч молодую,
може, згадає тепер.

Крок одинокий. Панелі.
Стихли трамваї давно.
Плач ліхтаря на шинелі,
темне холодне вікно.

Думаю в ніч молодую,
меркне цигарки огонь.
Може, зустріну, знайду я!?.
Вітер питає: — Кого?..

Зустрів її таку тендітну,
йшла одиноко на базар.
В брудній тиші кричали діти
і десь надходила гроза.

Афішний день. Удари серця
чужими бризками огня.
Моє ж замерзло і не б'ється:
в її очах — маленький я.

Aurevoir, і крила ранку
її вгорнули знов і знов. —
Золотооку спекулянтку,
мою колишнюю любов...

І од базару сонце меркне...
Шпурнув би бомбу прямо вниз,
щоб розлетілись фоєрверком
червінці, пальто і штани!..

Вишневий платок зав'язала
на шиї смуглява рука.
Чіпляється листя опале,
важніє земля на ногах.

Не вітер цілує долоні,
і дивиться глибоко жах,—
то мрії — розтерзані коні
в крові на дорозі лежать...

Іду. А далеко трамваї
прощально і журно дзвенять.
Лиш вітер у полі гуляє,
жене золотого коня.

Погладю я огненну гриву,
і золотом бризне рука.
А кінь мов почув, і, лякливий,
кричить і за обрій тіка...

Не кінь, а шумлять телефони
осінньою пісню свою.
Огні засвітились червоно
в далекім небеснім гаю.

Вишневий платок зав'язала
на шиї смуглява рука.
Чіпляється листя опале,
важніє земля на ногах.

Вартовий. Мармурові колони.
І огні над примарами веж.
А вгорі золотим медальйоном
теплий місяць над морем пливе.

Положила нервові долоні
на моє, на смугляве чоло.
Я в твоїм малиновім полоні,
ллється в жили солодке тепло.

Теплий вітер цілує коліна
і лоскоче вуста і плече.
Темна хвиля до берега лине
і назад одиноко тече.

Але крики і залпи тривожні,
і з зеленої тьми — кораблі...
Хто там крикнув: — О боже мій, боже!..
й головою поник до землі?

Пролетіла скажено кіннота,
тільки сухо копита дзвенять...
Повертається важко дредноут,
захлинаються скелі в огнях...

Рядом ти. Мармурові колони.
І спокійний „максим"— кулемет.
А вгорі золотим медальйоном
теплий місяць над морем пливе.

РОБФАКІВКА

I

В цей час, коли я іду,
і міські ліхтарі сперечають із місяцем,
коли я проходжу великі площі й оглядаюсь,
аби не наїхав авто,
і згадую,
як мені на „Сінабарі“ трохи не набили фізії,—
ти в брудній і нетопленій кімнаті
читаєш золоті й невідомі утопії:
пробігають літери довгими й радісними рядками
і здається, що ті літери —
я.

В цей час, коли я іду,
і прожектор огненно розсікає груди вечора,
і в криваве провалля видно:
як вітер скажено ганяє перелякані акації,
і метушаться розірвані хмари,— я згадую:
як ти була політруком ескадрону
і брала Перекоп...
А тепер ти, золотоволоса робфаківка,
кожного ранку біжиш по задрипаних вулицях
і боїшся опізнитись на лекцію,
де розказують про меридіяни й про життя
рослин.

II

Невпинно
і солодко б'ються серця
і правильно, і з перебоями
в цей час,
коли ми йдемо з тобою.
А на заході:
прямо в прострелене чоло сонця —
летять журавлі...
І ніколи, ніколи
не буде краще на землі!
Віки проходять перед тобою
і оддають тобі пошану,
о жінко Революції!
Скільки геніїв вийшло із доісторичної
глибини твого черева!..
Дивлюсь на твої заломлені руки,
на зморшки на твоїм чолі
і оддаю тобі своє серце...
на!..
І підставляю вітрам розірвані груди,
і женуть вітри по жилах мою кров
і ритмічно піднімають легені...
А на заході:
будинки і люди
чітко вирізь била далечінь.

III

Моя душа,
мов залита асфальтом земля,
і кожне необережне слово
вгрузає в ній, як закаблуки моєї коханої
на розпеченім ґрунті
площі Рози Люксембурґ...

І її, таку наївну і тривожну,
я оддаю тобі,
бо:
прийдуть тисячі таких, як і я,
і оддадуть тобі свої серця і душі,
і ми їх запалимо,
щоб
освітить твої дороги,
о жінко Революції!..
А ти крутиш із газети цигарку,
і крізь розірвану юбку видно брудне коліно,
а твої стоптані черевики
нагадують Одеський порт у двадцятім році...

IV

Ремонтуємо тіло й душу,
ремонтуєм будинки й дороги.
Але той, хто тисячолітні підпори зрушив,
це не вважає за ремонт.
Там, за обрієм, бачу велику руїну всього
Сущого
і великий ремонт
там, за обрієм...
І тремтить золота волосинка
на твоїй, на рожевій щоці.
Уже кулі на розі не тінькають,
І все ближче осяяна ціль.

ВУЛИЦІ

Вулиці шалені, вулиці кохані,
Де пройшов грозою радісний ремонт,
одлюбила Осінь, і встає в тумані
вежами ясними ніжний рубікон.

Прапори й колони, музика й панелі...
Синіми ланами неба далечінь.
А у мене стрічка кров'ю на шинелі,
і авто вишневий прямо в вічі мчить.

Рядом профіль римський, кепка й чорні коси,
малинові щоки од моїх очей.
А, як сон далекий, на пероні Осінь,
блідий і спокійний біля муру чех.

Рядом ти стояла: кепка, чорні коси,
малинові щоки і нервове — Плі!
Кучері юнацькі цілувала Осінь
і холодні руки в глині і крові...

Знов, як сон далекий, вітер і вагони,
блідий і спокійний біля муру чех...
Музика й панелі, прапори й колони,
малинові щоки од моїх очей...

Бреде зі мною рядом Осінь,
і в пальці зашпори зайшли,
а вітер огненне волосся
під ноги стеле, мов килим.

Взяла холодною рукою
і тисне серце раз-у-раз...
Чи довго йти мені з тобою,
моя заплакана мара?..

Міські огні, залізні крики
і тоскне зойкання гудків...
Стучать закохано і дико
твої вишневі чобітки.

Маслини в далі — чередою
і неба золотий платок,
а за вікном ходило двоє,
сплелися руки їх хрестом.

І другий став за ними скоро,
поклав їй руку на плече.
Немов блиснули метеори
із тьми розстріляних очей.

Якісь слова... простяг він руки,
припав лицем їй до колін,
а за вікном шуміло глухо,
і був холодний бій годин...

І перший одійшов з журбою,
за ним заплакав тільки дощ,
а за вікном ходило двоє,
тулились губи їх хрестом.

I

О губи, губи вишневотемні,
мов біля серця огонь „нагану“...
У темній кліті веселий штейгер
і ти зо мною, моя кохана.
Екран і думи, рулетки шелест
і скло холодне теодоліту.
Вода в забої дзвенить і меле,
а бліді пальці такі тендітні...

II

Не дим із трубів на чайні зорі
і там шалено у тьмі сягає,—
тебе побачив я тільки вчора,
а ти вже кажеш мені :— Прощай !
Холодні очі — на жовті вікна :
переплелися там чорно рями...
Далекий потяг востаннє крикнув,
і даленіють залізні гами...

III

Кого ж я в місті шукаю п'яно...
Знов промайнули вишневі шини...
Шумлять бетони, і крок мій тане,
і синім димом кохання лине...

Дитина порізала пальчик
і дивиться так ніяково.
На ранку подує і плаче,—
ніяк не спинить йому крови.

Синява сніжинками повна.
така невимовно байдужа!..
Небесная стелеться вовна,
лягає покірно в калюжі...

Ні тата, ні мами немає.
Дитина в розпуці — на землю...
Хтось мимо : він часу не гає,
чужий і далекий... ой, леле!..

Ніхто не підніме, не скаже :
„Ходім, мій маненький, додому“.
І сипле з небесної чаші
сніжинки рука невідома.

Оглядає останні вагони,
молотком об колеса дзвенить.
А за вікнами темно - безсонно
нам розлуку шумлять ясени.

Ти на лаві маненька, покірна.
Нам лишилось так мало сказать.
Гладе вітер солоний загірний
мої брови в твоїх сльозах...

Тільки очі тривожні і сині:
плач жіночий... озера... плеск...
І так чітко на білій хустині
темні літери: В і С.

Одлунали на рампі кроки,
і востаннє ударив дзвінок.
Але довго платок одинокий
малинів за холодним вікном.

Вже в золоті лани, і вітер кличе зорі
до себе в бур'яни пограти в „ґулая".
Вже змолотили хліб, і холодно надворі,
і холодно в саду. Та не самотній я.

Огонь в твоїх очах задуманий і синій
невпинно, п'яно п'ю. Й ясніє кожну мить
проміння крізь вікно і тане на коліні
заголенім твоїм... а листя шелестить...

і стукаються в скло розвіяні краплини;
я ж чую, як кричать далекі журавлі
своє „курли, курли", одвічне і незмінне...
а місяць нахиливсь і спить біля колін.

І ось проснувся він, бліді цілує пальці,
кладе рожеву шаль на стегна золоті —
кохання тихий дар моїй маленькій Гальці,
її цілує знов, цілує і летить

на золоті лани, де вітер кличе зорі
до себе в бур'яни, пограти в „ґулая".
Вже змолотили хліб, і холодно надворі,
і холодно в саду... Та не ревную я.

Гергоче місто, і сніг лягає,
лягає й плаче. Дитина боса
іде бездумно. На вітрі має
таке ріденьке й бліде волосся.

Встромило очі в ясні вітрини,
а поміж пальців повзе грязюка.
Тремтять і ниють брудні коліна
і задубіли маленькі руки.

Гергоче місто: — Пожру, нещасний!
Панок сміється золотозубий.
А в небі місяць летить і гасне —
сторч головою в холодні труби.

Стою на варті. Баґнет і очі.
Чекають гостро в набої кулі...
Навколо місто шумить, гергоче,
а мимо люди: чужі, нечулі...

Стою на варті. Листа сьогодні
одержав з дому: сестриця з братом
під вікням ходять... і на заводі
убило милу...— писала мати.

Нехай припадки й хороба чорна
штовхає в плечі, ламає руки,—
не переборе мотив мінорний
революційні, бадьорі згуки.

Вони лунають і в вікна б'ються,
а в руки — пломінь, морози — в ноги...
Прощайте, любі, прощайте, друзі!
Уже не видно мені нікого.

О кучері ясні і очі Беатріче,
ви знову в тьмі моїй неясні і смутні.
І знову, як тоді, покірнеє обличчя
вишнево зацвіло під поглядом моїм...

Чи снишся ти мені... твій дотик ніяковий,
мов електричний ток, у жили й скроні б'є...
і знов печуть слова одчаєм і любов'ю,
і шелестить вбрання знайомеє твоє...

Вернусь і гляну знов на кучеряву осінь,
зашелестить мені чи листя чи „прощай"...
розтане образ твій і пропаде на розі,
і кроків дальній згук, і тіні од плаща...

Печаль і дзеркала в холодній темній залі,
і ти біля вікна в'ялиш свою красу...—
то твій дівочий сон в вечірній тане далі,
не допоміг тобі твій добрий пан Єзус.

О кучері ясні і очі Беатріче,
чого ж ви в тьмі моїй неясні і смутні?..
І знову, як тоді, покірнеє обличчя
вишнево зацвіло під поглядом моїм...

Наближається споминів повінь і затоплює душу мою,
та швидкий не потоне мій човен, бо я в нім і вночі
не сплю,
Та швидкий не потоне мій човен. Одлітають прокляті
дні...
І стою я, в зорі закований, тільки хвилі в лице мені.
Під горою татарські казарми, і од них одинокі огні.
Кожний вечір на небі пожарами умирають розстрілян.
дні.. і
Невідомії панські сади, аромати квіток невідомі.
Над заводом задуманий дим, під очима фіялки утоми.
Грають панночки в „лаун-теніс", і м'ячі подає їм
дитина,
а на заході хмари в огні — павуки, невідомі
рослини...
Повернусь і погляну назад, де маслини і станція
Яма,—
і розквітне солóдко душа, мов на яблуні сонячні плями.
Трояндовий пливе молодик, заглядає в задумані очі...
Невідомі поникли сади і огні над посьолком
робочим...
Гей, у полі шуміли жита, і баби з золотими платками
йшли до церкви... О дзвоне, ридай!.. дальні
спомини... станція Яма.

Кавуни на баштані, і знов: в Паримона я рву
полуниці...
молодої шахтьорки любов, і над лісом далекі
зірниці...
За любов'ю роса і туман, так порожньо в душі —
за любов'ю,
ніби той одуванчик: подув — і нема... ніби листя
в осінній діброві...
Дні далекі, образи дрібні — комашнею в дощі на
дорозі.
Де Дінець і заводу огні, над посьолком задумалась
осінь.
Над посьолком задумались дні, і летять під горою
вагони.
І так солодко й тепло мені!.. Не схиляй же обличчя
червоне,
не дивись... і далеких очей не роси молодою
сльозою...
Теплий вітер по жилах тече, і кричать журавлі наді
мною.

КАВКАЗ

Кавказе дальній мій! Ти знов в моїй уяві.
Так близько гори м'ні, і мріє далечінь.
А думка все летить, немов на острів Яву,
і гострить об граніт свої пісні-мечі.

Кавказе дальній мій! Твої багряні груди
так близько зором п'ю і чую дзвони хвиль.
Смуглява дітвора. Поважно йдуть верблюди,
й доносять голоси дзвіночки біля ший.

Там високо сніги, і в огневій синяві
задумались орли, а тут цвіте міндаль...
Руїна давня ось, і голосом гугнявим
співає муедзин, мов молиться на даль.

Задуманий аул, немов гніздо орлине
в зеленій вишині під золотим серпом,
мов хто на схід лицем побожно на коліна
упав і нахиливсь аж до землі чолом.

Я знову, знову там, де міста силуети
вирізьбились на тлі вечірньої зорі,
де холодом блистять салдатськії багнети
І розкидає хтось на небі янтарі.

і в пам'яті вокзал, де люди сонним роєм
хвилюються й шумлять, мов море в далені,
співає щось сумне татарка під чадрою,
й од того вся вона така близька мені.

Мов на екрані, там із криги гобелени,
і в тумані встають Мінґрелії лани,—
то на вікні мороз, і аромат вербени
здається не таким солодким і міцним.

Кавказе дальній мій! Ти знов в моїй уяві.
Так близько гори м'ні, і мріє далечінь...
А думка все летить, немов на острів Яву,
і гострить об граніт свої пісні-мечі.

•

Осінній вітер з Туркестану.
У тебе зірка над чолом
і очі од кохання в'януть...

Я цілував твою шинелю
й обмотки, білі од води...
А вітер п'яний і веселий
шпурляв в лице нам пил і дим...

Осінній вітер з Туркестану.
У тебе зірка над чолом
і очі од кохання в'януть...

МІСТО

Од трамваїв синє-синє місто,
золоті од ліхтарів сніги.
Хто прийшов із геніяльним хистом
і зробив це розчерком руки?..

Хто чорнявим електричним дротом
синій килим неба пронизав,
що пливе в далеку Третю Роту.
і сумний вертається назад?

Місто взяло в ромби і квадрати
всі думки, всі пориви мої.
Це ж мені заковано стогнати
у його засніженій груді...

Це ж мені дитиною малою
заглядать у чорні казани
і об мури битись головою,
розбивать печаль мою об них.

Ой, у парку снігові намети,
там проводять ночі пацани.
Тільки вітер знає їх секрети,
тільки вітер і холодні сни...

Я не знаю, хто кого морочить,
але я б нагана знову взяв
і стріляв би в кожні жирні очі,
в кожну шляпку і в манто стріляв...

Але ні! Їх другим треба взяти.
І синіє невблаганно сніг...
Місто взяло в ромби і квадрати
всі думки, всі пориви мої.

ПІСНЯ

Одлетіла луна,
дальній крок занімів
Я одна, я одна
серед чорних полів.

Чорне небо вгорі,
Чорні далі кругом.
Близько хата, мов гриб,
я до неї — бігом.

Під копитом коня
сніг дзвенить, як огонь.
Варить ненька моя
золотий самогон.

Сяду я та й нап'юсь,
буду спомини звать,
буду юність мою
я слізьми виливать.

За вікном, на снігу
замітає сліди.

Десь кричить: гу - гу - гу - у!..
і по рейках летить:

виглядає шолом,
і шаблюка дзвенить.
На снігу, за вікном,
Замітає сліди.

МИНУЛЕ

Летить огонь, свистить огонь:
тюгу - тюгу - тюгу . . .
І броньовик через нього
подібний утюгу.

Матроси в куртках шкіряних
там з - за борта глядять.
І кулемети коло них,
і ти, любов моя.

Маненька і струнка нога
і золото очей,
блистить за поясом наган,
бінокль через плече.

Мене звеліла розстрілять,—
я — білий офіцер.
Куточків губ не цілувать,
не цілувать тепер.

Летить огонь, свистить огонь:
тюгу - тюгу - тюгу . . .
І броньовик через нього
подібний утюгу.

Не зустрінусь у полі я з вечором,
не нарву я шипшини Донбасу,
я зорі на смуглявії плечі
на стерні не дивився ще й разу.

Простягаю до неї руки,
золоті цілую сандалії,
кам'янію над глумом і брудом
і молюсь на заковані далі.

Шелестіли, хиталися віти
на янтарному теплому фоні . . .
Це минуле . . . мов зоряне сито,
мов комар золотий на долоні.

Я ходжу в европейськім убранні,
Як і завжди, такий ніяковий.
Але тепло дзвенять од кохання
мої жили солодкою кров'ю . . .

Але серце у мене козаче,—
і нагадує кожна корова
те село, де я вперше побачив
горобця і зорю малинову.

І тоді піднімаються брови,
руки тягнуться в небо до болю...
Тільки жалко, що кожна корова
жестяна і висить наді мною...

А над містом не хмари, не вата,—
а над містом задимлені ранки...
І так тепло мені відчувати,
що дружина у мене — селянка.

В синє вікно виглядаю.
В небі окації шум...
Тільки і сам я не знаю,
чому один я сиджу?

Тільки і сам я не знаю,
чому на фоні яснім
твій силует не буває
рідним і милим мені.

Темні, здивовані очі
і малинові слова...
Щоки гарячі лоскоче
темна холодна трава.

Тільки на хмари, на небо
виллю і жаль, і жагу...
Більше не тягнуть до себе
темні метелики губ.

В місяці, в вітрі, у дзвоні
і в ароматі алей
місто в залізні долоні
кличе і тягне мене...

Що ж. Не любив я нікого.
Може, здавалось мені,
що розігнались дороги
в очі твої золоті...

Знаю, для мене хвилина —
ціле для тебе життя.
Місяць крізь віти ялини
руки до мене простяг...

Коли місяць на цвинтарі бродить,
так убого і тепло мені...
і думок золоті хороводи
знов встають, невимовно ясні...

І тоді я: крізь листя, крізь віти
за світами далекими мчу —
комашинкою в небі дзвеніти,
по-інакшому землю почуть...

І здається: такий я маленький
божевільно кружусь унизу...
Але серце непевно теленькне,—
і на цвинтарі знов я сиджу.

Тільки трохи ніяково й дивно,
що на місці: хрести, дерева,
й на граніті дзвенять переливно
золоті од проміння слова...

В моїх дум золоті хороводи
закував я і муки, і гнів.
Тільки місяць на цвинтарі бродить,
виглядає з-за ґрат і вінків...

Може, ми й не друзі.
На твоє „Прощай“...
нахилився в тузі,
облітає гай —

синій, синій, синій...
Тінь... день... сум...
Це листи осінні
На твою красу.

Де летить широко
в небо димний жах,
там біжать дороги,
вулиці біжать...

Вулиці горбаті,
на стіні плакат,
а на тім плакаті
чорная рука.

Ну, а під рукою
літери, як кров,
не дають покою,
кличуть знов і знов...

Одірву я руки,
губи одірву,—
тільки серце стуком
падає в траву...

Може, ми й не друзі...
На твоє „Прощай“...
нахилився в тузі,
облітає гай —

синій, синій, синій...
Тінь... день... сум...
Це листи осінні
на твою красу.

З ВІКНА

І. Дніпровському

Кінь око скажене криваво примружив,—
ударом трамваю хребет перебило...
Трамвай — на хвилину... і знов за діло—
він далі летить невблаганно байдужий.

Хто чув, як кричать і ридають колеса,
коли переїздять горлянку чи ногу...
Так кінь одинокий харчанням і плеском
кричав невимовно до кінського бога.

В калюжі вишневій, густій од морозу,
лягали, зникали ґраційно сніжинки...
Кінь плакав... і мерзли, трусилися сльози...
і от біля нього спинилася жінка.

Струнка і тривожна, в зеленім шоломі,—
од жалю рукою — з кобури нагана:
в заплакані очі — залізо і пломінь...
А в небі сніжинки хиталися п'яно...

А в небі: зоря розліпила плакати,
а мимо — з піснями колони з вокзалу...
Коня повезли. Тільки бачив крізь ґрати,
як теплу калюжу собака лизала.

СЬОГОДНІ

Пав. Усенкові

Сьогодні геніїв чекаю,
я чую дивну їх ходу...
Уже з провінції лунають
їх голоси і там, і тут.

Я в це не вірю, але знаю
(мій електричний, ніжний край),
бо по-новому оспівають
вони пшеницю і трамвай.

Вже сонце зором воєнкому
в віки дорогою лягло...
Сьогодні в синтезі новому
хай будуть місто і село.

Чайник кричить,— на дорогу...
Переливається спів...
В серці тоненька тривога,
може, тривога віків!?.

Чайник кричить,— на дорогу...
Може, одріза возьму:
в бурю — на чорта і бога
знову простелеться путь...

В небі: червінці, червінці...
і на базарі: вони...
Вже переливсь за вінця
гнів мій до болю ясний...

Чайник кричить,— на дорогу...
Переливається спів...
В серці солодка тривога,
може, тривога віків!?.

ЧОРНІ УРИВКИ

Фантазія

I

Далеко десь кричать гудки...
Куди, куди з залізного полону?..
Далеко десь:
і дим, і жах... і пострілів далекий пломінь...
далеко десь...
Іду—
кому, кому оці заплакані огні
і порозбивані вітрини...
Нащо ці сльози?..
Мов по інерції, вагони в далині біжать
без паровозу...

Забутий прапор ось.
Він до стіни приколотий багнетом:
Його зірвать нікому не вдалось...
І важко цокають мої заковані щиблети.
Так.
Ми перемогли.
Але ні їх, ні нас.
Розбита станція... в провалля видно зорі...
Лиш вартовий стоїть біля вікна,
За мною стежить мертвим зором.

Кому, кому оці заплакані огні
і порозбивані вітрини?..
Нащо ці сльози?..
Мов по інерції, вагони в далині
біжать без паровозу... без паровозу...

II

Стоїть на фоні заляпаної мозоком стіни,
в струмочках крови...
і хилиться все нижче...
Дивись під вії золотистосині:
озера.
Тьма.
Немов поверхня місяця, вода переді
мною...
Із очеретів човен тінню виплива.
На човні двоє.
Дивись під вії золотистосині:
од ліхтаря огонь,
і на снігу холодні довгі тіні...
Дзвонять (так одиноко і далеко,
мов на пожарищі сльоза об камінь)...
Дивись під вії золотистосині:
акації шумлять... а білі пелюстки
на лаві і в твоїм волоссі...
Про це ще згадую так гірко і так
ясно я,
ще й досі
...Акації шумлять...
Я — мимо.
А позаду десь
лежить розкинувшись вона
і місяцю востаннє віддається...

III

На площі я.
Проміння точиться на статуї, на лати
і на замки янтарную кладе печать.
Застрягла ніч у циферблаті,
спинила час.
Куди не глянь: асфальт і провода,
які нещодавно мотала буря,
немов волосся в час кохання...
Там: ніс орудія повітря нюхає над муром,
набоями опоросився кулемет...
А хтось стоїть, чекає хтось,
і руки він простяг немов перед прощанням...
Отак: стоять, не мислить і не знати.
Хай щоки м'ні багряним холодом торкає
і тягне вдаль, за прокляте Сьогодні...
Отак: не мислить і стоять.

IV

Цеха. Цеха.
І порох на станки осів,
немов на золотом тиснені томи
в якійсь бібліотеці...
Ремінний шум,
зелений шум
за мною вже не поженеться...
Ремінний шум,
зелений шум...
Колись і я тут пальці молотком не раз збивав
і на дзвінок ішов
такий веселий і в смуглявій блузі...
Ще вчора йшли на смерть мої останні друзі,
й ніхто не вийшов із огня...

Уже не буду я ні в „Гарті", ані в „Плузі"...
Кому ж декретом я?..
Дзвеніть, підковки, синім дзвоном,
нехай волосся димарів
шалений вітер юно гонить
знов од зорі і до зорі.
Дзвеніть, підковки, синім дзвоном.
Нехай сьогодні я чужий,
але настане день червоний,
такий червоний, любий мій,—
і скаже хто, що в дні знемоги
продався за червінець я...
Роздайтесь, світові дороги,
я хочу бурі і огня!
Нема людей,— нехай тумани,
з розгону хай — об груди грудь,
але з'явись нам океанно
землі нової юний рух.
Цеха. Цеха.

V

Вже місто за мною,
Круг мене — нікого.
Лиш вітер рукою —
сніжинки під ноги.

Сніжинки, сніжинки,
я в муці, в знемозі,
підковками дзвінко
не б'ю по дорозі.

Куди не погляну,
ні хати, ні знака.
На місяць туманний
не виють собаки.

Пустелі, пустелі,
мов мертвих обличчя...
А зоряна стеля
кудись мене кличе.

Нарешті, за гаєм —
за хатою хата...
Чого ж я блукаю,
Як Марко проклятий...

Чи сніг, чи утома,
чи сон мені сниться!?.
На призьбі знайома
сидить молодиця.

— Ну, драстуй,— говорю.
Од неї ж мовчання...
І дивляться зорі
на очі кохані.

А очі не бачать...
Упав на коліна,
Цілую і плачу,
кричу, мов дитина...

— Хіба ж я забуду!
А сльози — водою...
Шалено до грудей
припав головою.

Встаю, мов заклятий,
цілую востаннє.
Із кожної хати
на мене — мовчання.

Село вже за мною,
круг мене — нікого.
Лиш вітер рукою —
сніжинки під ноги.

Грудень, 1923

ЗМІСТ

Стор.

33

Стор.

24